conſolatorem; quippe adverſatricem habet ipſam deſpectam pietatem.

13 Ergo afflictio quanta, non habere, quò poſsit vertere lumina! Quantum tormentum; quin ullus ſit, qui extendere poſsit manum? Deponitur vehementer in tribulatione cor. Regnat metus ſine ſpe: etenim nullum poteſt expectari iuvamen, dum videt anima amorem, torquentem in illam fulmen. *Diem iudicij timere: gehennam expaveſcere*: monet N. Patriarcha, d. cap. 4. Cur enim nectit utrumque? Ne deſpiciantur dona divinæ clementiæ quæ confert continuò gratiam, diſsimulando exceſſus in pœnitentiam, ignibus iuſtitiæ abſconditis ſub denſa nube pietatis: iungitque Benedictus pavorem gehennæ, atque timorem divini iudicij; quia in iudicio mala cauſa, promptaque gehenna, ſi modò adverſatur cauſæ, quæ uti pietas debebat cauſæ favere: equidem cùm ſummus amor deſpicitur; anima vehementer afflictione deponitur, videns vibravi acriora pondere fulmina, ab ipſa toties immeritò deſpecta miſericordia. Torqueatur Statius, 1. *Achill.* à v. 674. Anima

S. Bened.

Prompta gehenna, deſpectâ gratiâ.

—— Silet ægra premitque nefas: acerbas
Hauſura pœnas. Adhuc in corde manebat
Ille diu deceptus amor.

Statius.

14 Impius Ioacim, quia ſæpe monitus ſerviebat idolis, traditus fuit à Domino tyrannidi ſervitutis. Deus è vinculis eduxit, è captivitate liberavit, ut reſipiſceret; ſed renuit. Religionem ſimulavit; igitur exteriùs apparebat religioſus, cùm eſſet ſummè prophanus: quandoquidem nihil abominabilius cœlo, quàm animus idololatra ſub habitu religioſo. Introrsùm turpis, ſpecioſus pelle decorâ: & ut accinit Horatius, 1. *Epiſt.* 16. v. 54.

Hypocriſis abominabilis.

Spe fallendi, miſcebit ſacra prophanis.

Horat.

In fruſta conciſus cecidit, & ubi cadaver eius nudum apparuit; ſimul patuit cultus cordis, & cuius in gloriam Numinis. *Reliqua abominationum eius, & quæ inventa ſunt in eo.* Hieronym. in *Hebr. tradit.* hìc infit: *Inter cætera mala, quæ geſsit; etiam hoc fecit in corpore ſuo, quod Dominus prohibuit dicens: Neque ſtigmata facietis in corporibus veſtris: quæ poſtquàm mortuus eſt, in corpore eius inventa ſunt.* Idem Lyran. Comeſtor, in 4. *Reg.* cap. 39. Moyſ. Maimonides in *Halachòth Beth habbechirà*, cap. 7. & Nos in *Ephemer.* 12. *Novembr.* à n. 8. Prætermitto, etſi opportunum noſtro propoſito, Nabuchum, qui illi ob fractam fidem pepercit, eductum è catenis in regnum reſtituit; trucidari mandaſſe: etenim cordolium pectori, decreviſſe diram mortem, in quo invenerat inexpectatam pietatem. Perfidus Ioacim, qui propter ſcelera tot pertulerat mala, ſimulaverat cultum, ſed in corpore habebat inuſtas imagines idolorum; quæ poſtquàm mortuus eſt, in illo cum abominatione inventæ ſunt. En divinum iudicium, & examen peccatorum, quo illuminantur à Deo abſcondita tenebrarum. Abſconditur, quænam ſint impiorum machinationes, quænam artes etiam ſub prætextu religionis. Ideo ipſi ſecum portant formidinem, depoſiti vehementer, quin habeant conſolatorem: & in morte inveniuntur ſigna & inſignia; ut cunctis clareat damnationis ſententia: etenim patet in morte, quodnam Numen toto corde adorabatur in pectore. Quò enim in morte verteret lumina? Ad idola?

2. Paral 36. 8.

Hieron

Peccator à quo fautus, morti addictus.

In morte patet, quod Numen coluit.

Numen ubi eſt? Ubi Dij?

Ovid. d.

Patet Numen, ſed non ab illo cultum, imò deſpectum; quod toties per bona & mala, in quibus oſtendit gratiam, vocarat in pœnitentiam, nolentem ab idolis ſeparari; quorum imagines impreſſas habebat corpore. Unde in morte, percuſſus fulmine, detruſus in tartara, ab amore etiam percuſſo, qui invitaverat clementiâ. Blandâ nihil ſævius irâ. *Immitior, quia toleraverat*; ut ait Tacitus, 1. *Annal.* cap. 20. & Ovid. 6. *Metam.* fab. 7. In malos,

Corn. Tacit.

Scelus eſt pietas.

Ovid.

DIDASCALIA V.

Iniuria faciliùs fertur, quàm infertur.

1 PARADOXUM irato videbitur, & etiam ſine iudicio dictator, vel cor habere aſininum, quaſi natus in opprobrium; oſtentans tamquàm inſignem virtutem, animi degeneris viliſsimam abiectionem: maximè cum irato nihil reputetur nefas, ſi eius aliquomodo dedecoratur exauctoramine auctoritas. Unde Publ. Syrus in *Mimis*, v. 223. ait:

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Publ. Syr.

Poſt cuius ex abrupto functionem, quàm ex iniuria maiorem patitur amaritudinem: igitur iniuriam tulit, & etiam ultionis acerbitatem pertulit, ex qua maiores ſolicitudines, quæ quidem advenientes evaneſcerent, ſine complacentia ultionis. Ex ira iniuria procedit, quam inimicus infert. Ex iniuria vindicta, qua ultor avidiſsimè gaudet: totumque offenſæ molimen, ut deſtruat inimicum & ultorem: etenim ille cadit, quia iniuriam fecit; & hic multis ſe exponit, quippe unam ulciſci placuit. Miſera profectò complacentia, in qua maior dolor aſſumitur, quàm deponitur. Satius eſt vulnus honoris ſanari, quàm dedecus dedecore ulciſci: equidem plerique honoris quærentes auctoritatem, amiſerunt ſtolidiſsimè honorem; & ſtulta futilique vindictâ, facta maiora doloris medicamine vulnera. Dicitur vulneris amplitudo, ſtylo Hebraïco, de quo nobis ex profeſſo, *Tom. ſeq. Tautolog.* 2. à *n.* 17. ubi: *Vindicaverunt vindictam.* Haud dicitur *Offenſam*, cui reſpondet ultio: ſed *Vindictam*, quæ quidem ſupponit factam: ſignaturque meditanter *vindicare vindictam*; ne quis offenſus meditetur offenſam: quandoquidem quærens auctoritati decus, recipit maius in auctoritate vulnus. Non ulciſcitur, ſed ſauciatur. Eſt, quo magis doleat, quippe vulnera exulcerat. Creſcit dedecus, dum patet ulcus. Unde offenſam vindicans habet maiorem offenſam, ubi ultoris ultores vindicaverunt vindictam: ſi quidem cùm ex ultione ſentiant ſentiri dolorem, ægræ ferri amaritudinem; addunt dedecora honori ſuper illatum dedecus, & vulnera ſuper vulnus. Pudent ſanè, eò quòd iniuriam fecerunt: ubi ultor videtur, pudorem excutiunt: etenim ex ultione offenſam vocant iuſtitiam, quam cognoverunt offenſam. Iuvenal. *Satyr.* 16 à *v.* 19.

Incommoda vindictæ.

2. Mac. 9. 42.

Qui ultionis dolorem deponit, maiorē aſſumit.

Ultio, etſi iuſtæ defertur cauſa querelæ,
Efficiunt conſenſu magno curabilis ut ſit
Vindicta gravior, quàm iniuria.

Iuvenal

In his certaminibus, ut Iuſtinus, 4. *Hiſtor.* ait: *Melius, vinci, quàm viciſſe*: igitur dum amiſſa ultione quærunt, poſſeſſa ſtolidè amittunt. Indicat Seneca, 2. de *Ira*, cap. 32. *Multi* (inquit) *leves iniurias altiùs ſibi demiſere, dum vindicant. Sæpe autem ſatius fuit, diſsimulare quàm ulciſci.*

Iuſtin.

Senec.

2 Docuit Plato offenſus, quomodò homo valdè ex dedecore decorus. De illo ergo Valer. Maximus, *lib.* 4. *cap.* 1. n. 2. *Miror* (inquit) *quod in Xenocrate diſcipulo ſuo, tam conſtanter moderatus fuit. Audierat eum de ſe multa impiè locutum: ſine ulla cunctatione criminationenem reſpuit. Inſtabat certo vultu index, cauſam quærens, cur ſibi fides non haberetur. Adiecit: non eſſe credibile, ut quem tantoperè amaret, ab eo invicem non diligeretur. Poſtremò cùm ad iuſiurandum inimicitias ſerentis malignitas confugiſſet, ne de periurio eius diſputaret; affirmavit, numquàm Xenocratem illa dicturum, niſi ea dici, expedire ſibi, iudicaſſet.* Ethnici hoc faciunt: & in pectore Chriſticolæ in æternum vel apprehenſum manet altâ mente repoſtum? *Si ob factam contumeliam ſimus implacabiles* (infit) Hieronym. in 18. *Matth.*) *& propter amarum verbum, perpetes habeamus diſcordias; nonne nobis videmur, rectè redigendi in carcerem?* Intolerabile dicunt iniuriæ pondus, quippe patientiâ inſoleſcit inimicus. Non ergo vitijs componenda vitia, maximè cum ſequantur maiora incommoda: plus nocitura ira, quàm iniuria: faciliùſque feret iniuriam, qui tulit iram. *Puerum ætas excuſat, fœminam ſexus, extraneum libertas, domeſticum familiaritas. Nunc primùm offendit? Cogitemus, quamdiu placuerit. Sæpè & aliàs offendit? Feram, quod diù tulimus. Amicus eſt? Fecit quod noluit. Inimicus eſt? Fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, ſtultiori remittamus.* Ita Seneca, 3. de *Ira*, *cap.* 24. Sine periculo vindicta non fit, traitque ſecum, de quo ſæpius doleat cor. Haud vulneri remedium defert, cuius medicina maius periculum affert. Non infectum ultione, quod ſemel factum, ſed regeritur; & gliſcit inimici complacentia, quoniam vellicant in dolorem impacta vulnera. Remedium eſt, nullum quærere remedium, & confugere in oblivionis pharmacum. Ita enim vincit, qui ſe vincit, qui ſupra iniuriam magnitudine ſe extollit. *Illud non venit in dubium* (ſubdit Stoicus *cap.* 25.) *quin ſe exemerit turba, & altius ſteterit, quiſquis deſpexit laceſſentes. Proprium eſt magnitudinis veræ, non ſe ſentire percuſſum.* Altiora ſunt. Profectò maius, ſentire & non demonſtrare ſenſus. Adhuc altius, ignorantiam affectare, ne ſit ſtudium ultioni. Demùm optimum & maximum, pro iniuria conferre gratiam, ne compellatur procedere in dedecoris vindictam.

al. M.

Hieron

Quare iniuriæ prætermittēda ſine ultione?

Senec.

Idem.

Quæ cōmendabilis, iniuriâ acceptâ

3 Haud latet peritos latinitatis, *Tangi* accipi pro *percuti.* Unde frequenter, *Tangi de cœlo*, *Conſcientiâ tangi*: Lucret. 1. de *Rer. natur.* v. 62. *Nec tangitur irâ.* Virgil. 9. *Æneid.* v. 138.

Tangi pro Percuti.

——Nec ſolos tangit Atridas
Iſte dolor.

Virgil.

Modò in Chriſto Domino contemplemur exemplum. Cùm iret ſanaturus filiam Archiſynagogæ Principis Iari, turbâ innumerâ

merà commite; mulier quæ diuturnam patiebatur infirmitatem, multitudini immiſta, capillis arripuit ſanitatis occaſionem. Quæ fuerit, & quomodo grata beneficio reſpondit; diximus in *Ephemer.* 8. Martij à n. 20. Totum articulum metricè referunt Iuvenc. 2. *Evangel. hiſt.* à v. 386. & Sedulius, 3. *Carmin.* à v. 115.

——Confeſtim graditur Salvator Ieſus.
Progreſsi mulier ſequitur veſtigia ſervans,
Viribus abſumptis, & toto corpore feſſa.
Hæc ubi per populum ſummis pendentia peplis
Iuvenc
Fila manu trepidà tractavit, protinus ille
Sedul.
Et cauſas morbi, & credentia pectora cernens,
Conceſsit celerem tali cum voce ſalutem.
Marc. 5. 31. & Luc. 8. 45.
Senſerat iſta Deus, cuius de fronte cucurrit,
Quod virtus ſecreta dedit, furtumq́; fidele
Laudat, & egregiæ tribuit ſua vota rapinæ.

Ut Salvator ſenſit tactum, ex quo optanti totum bonum, ſubitò dixit: *Quis me tetigit?* Ideſt, Quis me percuſsit? Quis pulſavit? Si tactus pulſatio eſt, vel levis vel gravis percuſsio: & percuſsio iniuriam præ dedecore profert; quare dicit: *Quis me tetigit?* Sciebat ſane quæ tetigerat: quo ergo intuitu interrogat, quod ſciebat? Ut diſcat homo, quomodo ſe gerat præclarè in acceptione iniuriæ. Animi abiecti eſt, ſcire à quo offenſa illata, ut retorqueatur maiori dolore offenſa. Stemma magnitudinis cordis, deſpicere laceſſentes: Chriſtuſque, Quis percuſſerat, interrogat; ut violatorem honoris audaciæ pudeat: etenim magnæ confuſionis indicium, ſcire palàm, ſe eſſe notum ſed deſpectum. Non exultat notus, qui vexat, quoniam occultus: non faceret, ſi noſcendus: & interrogatur quis percuſſor; ut ex violatione gaudium ſit pectoris acer dolor: etenim nemo magis iniuria ex iniuria afficitur, quàm quiſquis à ſe pœnitentiæ iniuriæ traditur. Perficit latens, quod notus reſpicit dolens. Renuit cognoſci, ne inhonoratus & fugiat lædi, & ſolicitet ulciſci: cognoſcitur, ſed violatus ignominiam non ulciſcitur: nulla pœna cogitatur, & vehementiſsima infertur: quandoquidem delinquenti (ſi quid pudoris in fronte) nullum maius ſupplicium; quàm ſe cognoſcere iniuria, eſſe notum & ignotum. Vernaculè: *Conocido, y perdonado.* Iam enim Chriſtus ſciebat iniuriam, ſed videtur ignoraſſe perſonam; de qua interrogat, ut cordis magnanimitatem extollat: ſiquidem non ſolùm pietas, ſed animi generoſitas, auctotati honoris culmen; deſpicere cognoſcendo offenſam & offenſorem.

Iniuriæ vindicta deſpicientia.

4 *Super inimicos meos deſpexit oculus meus*: dixit tot probris affectus crebrò David. Deſpicit & oppreſſus ab illis, inimicorum averſantium vexationes? Ultionem cogitat, & lædentes alte vexat. Illi cogitant dedecus in cordolium: ille verò illorum & moleſtiarum deſpectum: quandoquidem nemo melius ulciſcitur inimicorum inſanias, quàm qui deſpicit irridens à malignitate iniorias. Chald. & Genebr. *Cum voluptate vidi ultionem inimicorum.* Crucius hìc etiam:

Pſalm. 53. 9.

Et vidi nimis aſpera
Ultor ferre meis hoſtibus.

Crucius

Si dolentem videm vulneratum & deſpectum, placet cordolium: ſi deſpicitur ex dedecore deſpectus, eſt ſine dolore vulnus, & diſſecantur dum inferunt: quippe nullum intentioni pravæ magis penetrabile telum; quàm quæ hoſtes iaculantur in dolorem, deſpectu quaſi blandimen convertere in voluptatem. *Quibuſdam iraſci faſtidiamus* (ſubdit Stoicus, d. *cap.* 32.) *Nibil magis ſuaſerim, quàm videre, quàm humilia & abiecta ſint exigua, miſera, puerilia.* Quæ videntur hoſtibus, & iratis magna, deſpectu cordis apparent inania & frivola: igitur quæ machinantur hoſtes in animi amaritudinem, ut iacula ſine cuſpide nullam habent vexationem. *Doctus à Deo* (infit Maluend. loc. cit.) *quomodò cum hoſtibus agendum ſit.* Patet in deſpectu modus, quo in inferentes retorqueatur ictus, & ſine ultione vindicta patretur maior; quia ſine dolore miſſus retrocedit dolor: etenim non dolet pectus, ſi non accipitur vulnus. Pende: Non dicit Pſaltes quòd deſpexerit inimicos atque malevolos animus, ſed quòd deſpexerit oculus. Elucet, quomodò in illatis probris, contumelijs, iniurijs deſpiciendi ſunt hoſtes; imò vulnerandi, ut magnopere fruſtrato vulnere doleant, atque dolentes viſcere putri tabeſcant: ſignaturque deſpectus oculorum, dum ab inimicis iniuriæ quatitur iaculum; quoniam cordis magnanimi inſigne, præ deſpectu inimicorum, iniuriam neque videre.

Senec.
Damvulnerandi conatus retorquetur ictus
Maluẽd

5 Perſcutemur teſtimonij ſuperioris arcana. *Quis me tetigit?* Tunc *dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor turbæ te comprimunt & affligunt; & dicis: Quis me tetegit?* Mulier intentione pulſavit; turba comprimens ſine ulla intentione afflixit: & de intentione in afflictionem queritur, ubi afflictio cæterorum prætermittitur; quippequàm omninò ſine ſenſu, ſine dolore ſilentio prætermittendum, quoties iniuriæ etſi magnæ procul intentione fiunt. *Quis me tetigit?* Cur interrogat, quod non ignorat? Ut doceat illuſtrem modum ad patientiam iniuriarum: igitur iniuriam & offenſorem cognoſcit, & inquirit de utroque quaſi neſciret. Si ſciret actor forſitàn illum iniuriæ fugiſſet pudor, gaudentem de offenſa illata, & quod intuliſſet vulnera: nobilior ultio, in cognitione, iniuriarum ignoratio: Chriſtuſque ſciens iniuriam illiuſque crimen, ut nobiliùs ulciſcatur, inquirit curioſè actorem; quippequàm præ pudore magnum vulnus in ultione, offenſæ illatæ ignorantiam affectare. De tactu fœminæ queritur, & aliorum non inquiritur. Pro qualitate iniuriantium oſtendit prudentiæ modum. Hoc inquirit, & illud præterit. In aliquibus congruit affectata ignorantia, quaſi non ſentiat: in alijs ſcientia cognitione vigilantiſsimà, ut parcat: etenim cùm malevoli afflictionibus intendant in vexamen, ut vulneribus inferant amaritudinem; petitus (qui optatur læſus) ſine ultione de utriſque ſumit ultionem: quandoquidem illis oſtendit, iaculo non ſe ſentire percuſſum; his verò palàm deſpexiſſe iaculum. Ni interrogaſſet de premente; perſiſteret iniuria illata, ſed non indulta, quà inferentis morderetur conſcientia: Chriſtuſque interrogat de inferente, ut timeat de offenſi ultione: ſiquidem haud inquirit ut plectat, ſed ut parcat, & in pace vadat qui violatione offendit, quaſi nnmquàm offendiſſet. *Interrogabit, ut mulierem à timore ſolveret*; inquit Teophylactus. Unde timor? Unde favor. Sanata tactu Salvatoris eſt; & cùm ſalutem ex pulſu accepi ſe, pavit cor; ſiquidem puduit accepiſſe gratiam, quoniam intulit iniuriam. Timuit propter irreverentiam, quaſi furtivè audacem, à Salvatore conceſſim revocari ſalutem: Chriſtuſque inquirit, Quis illum tetigit; ut fœminam à concepto metu ſolveret: igitur illi confirmavit gratiam, cogitanti attactu veſtium magnam congeſsiſſe offenſam.

L. c. 8. à 45.
Leſio ſine intentione facta nõ eſt iniuria.
Magnum vulnus lædenti, læſionis ignorantiam affectare.
Theoph.
Vel gratià pro illa referri.

6 Ulteriùs. *Quis me tetigit?* Legitur apud Lucam. Apud Marc. *Quis tetigit veſtimenta mea?* Quid hìc factum propter faventem, mirabilem divinam virturem; in multis ridemus, propter vitream delicatulam faſtidioſam conditionem, qui à ſe ipſis apprehenſione vulnerantur; & phantaſticè læduntur cunctaque facta & nòn facta, ut violationem auctoritatis apprehendunt. Unde Seneca, d. cap. 29. & 30. ſubdit: *Frivolis turbamur & inanibus. Idem inquietis & ſtolidis ingenijs evenit: rerum ſuſpcione feriuntur, conſternantur ad vana. Hinc pernicioſiſsimæ iræ naſcuntur, & ſanctiſsima quæque invaſuræ.* Hæc ſumma dementia, nata ex abominabili philautia; qua concipiunt ſibi cuncta deberi, etiam per indigna coli: idemque gnathones arbitrantur ſui tactum, quod tactum veſtimentorum; quippequàm uti vulnus pervenit in intima cordis, attingere ſummis digitis etiam filamina veſtis. Iuvenal. *Satyr.* 6. v. 490. ſcopticè cavillator ſuccinit:

Luc. v. 45. Marc. 30.
Senec.
Laborãtes proprio amore, à cũctis & in cunctis cogitant lædi.

————Punit
Continò flexi crimen, facinuſque capilli.
Quænam eſt hìc culpa?

Iuvenal

7 Rebatur ergo mulier, eſſe crimen, immundam tangere puriſsimum Salvatorem: ideo tremuit & timuit, dum ille querulus dixit: *Quis me tetigit?* Ita uterque Evangeliſta, d. v. 33. 47. Haud perſonam inquirit iracundus, ſed benevolus. Ab illa quaſi dedecore ex tactu immundo percuſſus. Senſit, alius in iracundiam procederet: ille eſtò læſus, in virtutem erupit: etenim ſumma virtus & nobiliſsimum pectus, accipere tactu iniuriam, & pro offenſa lædenti conferre gratiam. Deinde. Illa tremens ad illum acceſsit, quaſi offendiſſet. Contrarius ſenſus videtur; dum egreſsà virtute, de ſanata intetrogatur. Interrogavit, quod Medicus cœleſtis ſcivit, ut fœminæ fidei virtutis oſtenderet; qua de cauſa divinà virtute, priſtinæ reſtituta eſt ſanitati. Inter homines, ab alijs ignominiam patientes, ſolemne eſt, inficiari gloriam, denigrare famam, deturpare decorem, dedecorare virtutem. Longè aliter ſe geſsit Chriſtus cum ea, quæ ſuo iudicio non munda inferebat dedecus; ut diſcant homines reconciliare inimicos: equidem in gratiam efficacius remedium, evulgare virtutes inimicorum. Denique inſinuatur in articulo ſublimis modus, quo emolleſcat hoſtium duriſsimum pectus, & acquiratur dulcitur animæ ſalus. Quaſi inflicto viſceribus vulnere, fœmina manabat ſanguine.

Pharmacum iniuriæ, ſa vere lædentis.
Et eius virtutes dicere.

Carpebat fluxus, macerans ſine fine, cruoris.

Deponere urgentis mali cupiebat dolorem; & licèt Dominum, tangendo, offendit, eſt conſecuta ſalutem. Hæc eſt cœleſtis nobilis medicina, qua revaleſcunpunt

Iuvenc. d.

puncta inimicornm corda, recipientium ſalutem, per offenſi obſequioſum medicamen: igitur ſanatur promptè altum vulnus offenſoris, quandiù offenſa læſi ſtudio rependitur beneficijs. Ultima ſalus per gratiam in ſanitatem, nullam ex offenſis ſperare ſalutem. O quantus amor in pectore Chriſti!

Ac benefacere.

8 Pendamus itaque conditionem amoris. Inter herbas ſenſitivas (credat, cui placuerit, quippe nobis non arridet, quicquid dicat Plinius, lib. 13. cap. 25. de *Charitoplepharone*; Maiolus, *Colloq.* 20. Tom. 1. de *Herva-viva*; Surius, *Ann. Dom.* 1504. de *Agno-caſto*) Florem refert Amoris eruditus & ingenioſus Ioſephus à Tamayo, lib. 3. in *Hexaemer.* à num. 120. cuius iudicium (& verum eſt) eius miraculoſum oſtentum fieri per cacodæmonis pactum. *Memini* (inſit) *cum malè hoſpes apud Mauros in Africa verſarer; ſæpius vidiſſe florem, quem amoris vocant, vehementiſsimo veluti ſenſu ad ſui convitia commoveri. Imitatur lilij figuram, colore rubens, ſenſimque flore matureſcente, purpuraſcens: totus circum eiuſdem coloris punctis minutiſsimis variat; quem ſic compreſſum, necdum in folia explicitum, convitijs eiuſmodi inceſſunt*: Aperitor, Rumpere, Ego melior te ſum. *Mirifsimum. Illicò quaſi conceptà ira, flos ille diſcerpitur, & patet in folia.* Elucet per fictam cogitationem, quod aſtruit inexcogitabilem veritatem amoris N. Aſſertoris, qui verè flos divini amoris cœleſtis, quoties ab hominibus accepit probra, & pectus aperiut in beneficia: ſubſtinuit ſimultates, & contulit violatoribus honores: toleravit vexationem multis crebris contumelijs, quibus cor reſpondit donis; ut modò pulſantis fœminæ eius conſuluit ſaluti: flos amoris eſt: dicit offenſis patulum cor: quandoquidem ut flos ſingularis amoris ſuſcipit injurias, & ipſis iniurijs plus expanditur in gratias. Sapientia incarnata, quæ Salvator N. in cordis magnificentia, de ſe dicit: *Ego mater pulchræ dilectionis* (Tigur. *Speciosæ charitatis*) *In me gratia omnis via & veritatis.* Eſt profectò dilectio, atque dilectio pulchra. Dilectio eſt erga amicos dilectioni reſpondentes, dilectio pulchra erga malevolos dilectionem averſantes. Semper pulchra, cui charitatis decor; ſed aliquando pulchrior, dum inimicis favet, & pro contumelijs beneficentiæ ſingulariter ſtudet: atque in huiuſmodi admirabili ſtudio, Chriſti dicitur pulchra & pulcherrima dilectio; quippequàm apparet beneficus amor, ubi reſpondebat dolor: quandoquidem confert gratias, dum accipit ſpecioſus ab hoſtibus contumelias. Radix inſignis apparet in donis. Deſpectu accipere dona, ad dilectionem amoris non eſt via verùm ad dilectionem pulchram reſplendet ſemita. Favorem invenit amicus & inimicus: omnibus flos amoris aperit pectus: & convitijs & obſequijs ex radice charitatis: flos amoris de radice eius aſcendit: ad utroſque ſpecioſitate venuſtiſsimus fulget: omniſque viæ invenitur gratia; quoniam etiam ad gratiam excitatur per dedecora: equidem plus floreſcit gratia dilectionis honoris; quando malè merentibus, largè favet inimicis. *Gratia omnis via & veritatis.* Appoſitè: in amore Chriſti verum, quod de amoris flore fictum: equidem cùm præcellat eminenter peccatorum malitiam, & beneficijs ſepeliat indignam malevolentiam; candidus, purpureus, punctis, uti vulneribus, ab inimicis notatus; vel accipiens probra, dedecora, contumelias, ut flos veriſsimi amoris etiam lædentibus aperitur in gratias. Guilielm. Heſius, de *Charitat.* Emblem. 7. accinit:

Qui & cuiuſnā qualitatis flos Amoris?

Chriſtus cur flos dicatur amoris?

Eccl. 24. 24. & 25

Eius amor quare pulcher?

Quomodò reſpondet ingratis, & inimicis?

Non his frangitur Amor, ſed ligatur:
Iungunt vulnera chara diſsidentes.
Debuerat etiam adverſis non cedere verbis,
Non etiam ipſis cedere verberibus;
Vulneribus gaudere ſuis, & morte vel ipſa:
Floreſcis. Leges has tibi ſcripſit Amor
Optat Amor, gaudetque pati. Quid peccatores.
Si vos ipſa etiam vulnera conciliant.

Guilem Hel.

9 Contra huiuſmodi cœleſtem methodum, homines iracundi, impatientes ſibi præparant damnum; cùm ſatius eſſet illis tollere, vel tolerare, quàm injuriam inferre. *Sapiens colaphis percuſſus, quid faciet? Quod Cato* (ſubdit Stoicus de *Conſtantia Sapient.* cap. 14.) *cùm illi os percuſſum eſſet; non ſcanduit, non vindicavit iniuriam, nec remiſit quidem, ſed factam negavit. Maiore animo non agnovit, quàm ignoviſſet.* Hæc in diſsimulatione iniuriæ molitur pectoris magnanimitas; quæ invindictam ſimulatione cogitat implacabilis crudelitas: exploratque intus tabeſcens vindictæ opportunitatem, ut ſine læſione poſsit nequiter inferre uſque in præcordia læſionem. Hoc vitio inter innumera mala, abundavit in ſolio Caius Caligula; qui privus uſque in ſervitutem obſequiosè ſimulatione proiectus,

Senec.

Diſsimulare iniuriam accepiſſe, ſi num prudentis eſt, ut truculentiæ, ſimulare

ctus, verùm in throno, depoſitâ, ſine fronte inſolentiſsimus. *Obliterato ſuorum caſu, ac ſi nihil unquam accidiſſet* (ait in eo Sueton. *cap.* 10.) *Quæ verò ipſe pateretur incredibili diſsimulatione tranſmittens: naturam ſævam atque probroſam nec tunc quidem inhibere poterat. Flagris, ferulis, colaphis à Claudio vapulat,* nec hiſcit. Refert Senec. in *Ludo Claud.* Quid non faceret, qui natus in generis humani exitium & opprobrium: *Caius omnia contumelias putabat* (addit de *Conſtant. Sapient.* cap. 18.) *& ſicut ferendarum impatiens, faciendarum cupidiſſimus.* Longè igitur debet eſſe à potentia, ſcuto dignitatis audacia. Ultio ex poteſtate indicat, quod labium præ pudore ſupprimebat. Oſtendit, prætermiſſam iniuriam, quia vindicare non valuit, haud quia prætermitti voluit: etenim maieſtate tutus, audax ſtuduit ultioni, quam quidem ſine munere nec auderet cogitare. Semper ultio mala eſt, ſed aliquando permittuntur mala: enimvero cùm aſcenſus ad imperium, privatarum iniuriarum neque ſignum. Adeſt noſtra Tautologia. *Tempus plantandi & tempus evellendi quod plantatum eſt.* Ex iniuriæ plantatione, tamquàm à radice, oritur fructus, nempè ſtudium captæ ultioni. Excandet ut repoſocilio cor. Datur munus: Tempus utique evellendi quod irà plantatum eſt: equidem ſtudium vindictæ in publica dignitate, evellendum è radice. Multiplici probro affici potuit electus: iniuriarum memoriam deleat thronus. Evulſionis venit tempus, quo dedecoris illati in decore nec veſtigium; quoniam vel leve veſtigium in ipſa aſſumptione dignitatis deponendum: etenim concidit pudore frons, quando plectitur illuſor, eò quod infelix ſub poteſtate ſit. Si conſtitueris ſuper inimicos; ne occidas eos. Cauſam oſtendit Ovid. *Epiſt.* 7. à v. 73.

Sueton.

Senec.

Crudelitas Caligulę.

Idem.

Eccl. 3. 2.

In dignitate ultionis motus, dignitatis decus.

Ius tibi & arbitrium horum fortuna ſalutis
Tradidit: inque tua eſt vitaque morſque manu.
Perdere poſſe, ſat eſt; ſi quem iuvat ipſa poteſtas:
Sed tibi ſervatis, gloria maior erit.

Ovidio.

10 Miremur pudorem in varijs perſecutionibus affecto, ut à pectore nobili exulet ignobilis ultio. Ductus livore Saul inſecutus eſt Davidem, quia ſub poteſtate habuit, non ſolùm uſque licuit, ſed uſque potuit. Illi opprobrium erat obſequium, atque contumelia officium. Infelix ſtatus, quò iram meretur virtutibus. Verùm nulla in pravis pravitas, quam defendit impunitate maieſtas: igitur deauratur in commendationem crimen, per prolubium dominantis, legum phreneticam legem. Accidit ut ſecederet Saul, quò ob eius furorem abſconditus fuit David: qui tunc ſub poteſtate, imò ſub ictu, ſorte devoluta habebat, cuius poteſtatem ſub cuniculis iactatus perſecutionibus fugerat; qua impulerat.

Aſſumpti in tornū, nihil putant indignum.

——————*Tot volvere caſus*
Inſignem pietate virum, tot adire labores.

Virgil. Æn. v. 13.

Subditum vidit, & iniurioſo phantaſticè criminatori, ac ſycophantæ pepercit. Magni profectò animi perſecutorem ſine læſione cum poteſtate dimittere: habere ſub ictu & parcere: maximè accedenti cum intentione lædendi. Nihilominùs tamen in ſignum virtutis, & anſam reconciliationis (ut amplius fulgeret virtus, dum ladentem quæreret in reconcillationem offenſus) ſolicitavit pignus. *Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul ſilenter. Poſt hæc percuſsit cor ſuum David, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Quid vitioſitatis in actione, ut David illius tantà afficeretur pœnitudine? An cogitatio de nece, quam incurſu revocavit? Placet Abulenſi hìc *quæſt.* 4. ex textu ibid. v. 11. Verùm dum dicit: *Cogitavi, ut occiderem te*: non eſt intelligendus aſſenſus, ſed cogitationis impulſus, aſtruens Davidis virtutem, qui in occaſione vindictæ ipſam etiam repulit cogitatationem. Magis utique tæderet propoſiti necis, ubi pœnituit præciſionis chlamydis: *Eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Quodnam ergo dedecus invenit, ut pectus pœnitudine percuteret? Magnus næ ex operatione dolor. Quæ cauſa doloris? Nobilis animi pudor. Malevolum, malum, malitioſum perſecutorem invenerat & malignum; in ſe invectum, quippe viderat ſubditum. Cùm verteretur caſu vel provide ſors, habuit potentem ſub ſe, de quo recordatus quòd tyrannicè vexaverat ad lubitum & placitum diſponere quibat: & abſciſſo ſegmento chlamydis, induitur facies confuſione pudoris; ut doceat quomodò ſeſe geret in munere, qui inimicum infeſtum habuerit ſub poteſtate: equidem vel occaſione vindictæ, pudor ut dedecus dignitatis, inimicorum tangere vel pilum veſtis. Vividè vernaculè: *Aunque ſe venga la ocaſion rodada, ni llegarles al pelo de la ropa.*

1. Reg. 24. à 5.

Verſ. 11

Summè licet læſus qui accipit dignitatē fugiat vel in minimis ultionem.

No-

Princeps malignitate cordis, cunĉta ſignat læſa crimina maieſtatis.

11 Noluit anſam præbere maligno, ut in eum maior concitaretur cordis infenſi indignatio: quippe qui ſubditi virtutibus accendebatur colore vitij plus bile commotâ in illum irritaretur. Quærabat Saul crimen, vel ſaltem ſpeciem: & de præciſsione chlamydis ſecum David ipſe animo dolet, pectuſque pœnitudine percutit; quoniam ex actione tyrannicam diuturniorem moleſtiam, auctoritatis muneris ſignaret uti iuſtitiam: etenim attigiſſe filamina veſtis, argueret in offenſionem crimen læſæ maieſtatis. Altiùs erecta virtus Davidis, dum impetè quaſi ex abrupto perſecuit alam depoſitæ in terra chlamydis. Decurtatio veſtium inter Hebræos deſignatur uti opprobrium. 2. *Reg.* 10. à 4. Totus animus læſi, ubi cor extra virtutem, intendit dehonorare Superiorem, notare verba interprete cavillatrice malitiâ, ut vel in honeſtioribus pullulent probra; careatque æſtimatione, quæ illi debetur ſaltem dignitate; quaſi eſſet honor iniuſtè læſi, vivere perſequentem ſine honore; & quaſi deſpectus, teſtimonium ſtaret innocentiæ: chlamydeque reſciſsâ, cor Davidis intimè pupugit pœnitentia: ut abſque ulla vindictæ ſpecie, Præſidis eſtò inimici conſulatur honori: igitur ut proprium pudore cogitavit opprobrium, Superiorem coram ſubditis apparere aliquomodo ridiculum.

Malum ſtudium, aiſſamare Superiorem inimicū.

12 David ergo inimico parcit, dum in vindictam amicorum conventus nimis urget. Erat conventus malignantium, quorum prudenter Præſes debet cavere propoſitum: quandoquidem ut amicis faveat, perficit ſæpeſæpius de quo pœniteat. Socij Davidis ob Saulis diram tyrannidem, cum illo tolerabant perſecutionem: reprimitque David ſuggeſtionem ſociorum; utpotè in dedecus, inimicorum conſilium.

Verſ. 7. *Cavea. Preſeſsā quibus habet à latere.*

Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam. Videtur ex amore obſequium, & eſt peſtiferum odium: quandoquidem Superiori optatur cum poteſtate auctoritas; ut illorum in munere & non illius ulciſcatur iniurias. Renuit David, periculum cognoſcens, atque ab incommodis cavens. Nemo iniuriam animo perpetrat, qui non timeat. Hi conſultores ſine periculo accedunt: impunes periculo Superioris vindicantur: etenim ſi ex vindicta malum ſurgat; patitur Præſes, qui fecerat, ſed non amicus qui ſuaſerat.

13 Semper ab illis in ultionem pulchra ſpecies, ubi opus totum plenum fœditatis. Cùm iaceret Saulus infenſus ſub Davidis poteſtate (equidem cum periculo noluerunt ulciſci) ei dixerunt: *Hæc eſt dies de qua locutus eſt Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum; ut facias ei, ſicut placuerit in oculis tuis.* Quid pulchrius in apparentia? Profectò optabilis amicitia; ſed præpoſtera: cuius prætextum amandavit, qui propter Deum inimico pepercit: etenim facilior aditus in ignominiam propudioſam ultionis, colore exactionis inviolabilis legis: & impunè iniurias vindicat cor, velamine legis Dei; cùm Superiori congruat, ſeſe exhibere vindicem, non amicorum, non ſui, ſed iniuriarum in legem. Aliter regiminis error, & poteſtatis furor; cùm ſit læſi cordis indignatio, cogitantis crimine, obſequium præſtare Deo: renuitque David vel hoſtis ulciſci iniurias, ne deturparetur per amicos in poteſtate poteſtas: igitur cùm vindicta dulcis ſit, & pro illa tabens ſic eviſceretur cor; præceps offenſus, auctoramine tendit in inimicorum offenſionem, quippe arbitratur factam iuxta divinam legem & voluntatem. Vide dicta *Tautolog.* 7. *Didaſc.* 1. *à num.* 8.

Verſ. 5.

Sub prætextu legis diritas ultionis.

Exitum huius furoris deſcribit Seneca. *Huic iraſceris, deinde illi: parentibus, deinde liberis: notis, deinde ignotis: ubique enim cauſæ ſuperſunt* (ait 3. de *Ira*, cap. 28.) *Hinc te illò furor rapit, & illinc aliò; & novis deinde irritamentis continuabitur rabies. Age infelix, & quando amabis? Quanto ſatius, amicos parare, inimicos mitigare, Rempubl. adminiſtrare, transferre in res domeſticas operam; quàm circumſpicere quid alicui poſsit facere mali; quod aut dignitati eius, aut corpori vulnus infligas? Furor, cum id tibi contingere ſine certamine, ſine periculo non poſsit; etiam ſi cum inferiore concurſes: vinctum licèt accipias, & ad arbitrium tuum omni patientiæ expoſitum.* Quanta malignitatis iniquitas! Munere abutitur, quaſi numquàm defectura poteſtas. Tædet multoties non tam iniuriæ, quàm factoris ignominiæ; qui adverſus legem exercet arroganter poteſtatem, ut ſe poſſe putent, & experiatur quid poſsit. Unde Antigone apud Sophocl. in ea, à v. 936. querula dicit:

Seneca.

Poteſtas attonat iracundos in furorem.

Videte Thebarum Principes,
Qualia à qualibus viris patior,
Pietatem colens.

Sophoc.

14 Sit ergo pro Didaſcaliæ coronide, quod ex Livio lib. 25. legitur apud Valer. Maxim. *lib.* 5. de Quinctio Criſpino, cuius manſuetudinem potentiſsimi affectus, ira, atque

Ledentē ſatius eſt monere, quā vincere.

atque gloria quatere non potuerunt. *Badium Campanum* (ait *cap.* 1. num. 3.) *& hoſpitio benigniſsimè domi ſuæ exceperat, & adverſà valetudine correptum attentiſsimà curà recreaverat: à quo poſt illam nefariam Campanorum defectionem* (poſt Annibalis victorias) *in acie ad pugnam provocatus, cum & viribus corporis & animi virtute aliquanto eſſet ſuperior; monere ingratum, quàm vincere maluit* (ingratus, quia non convincitur, non vincitur: accipit in benefactorem arma, quia fateri renuit, vel cognoſcens beneficia) *Nam quid agis, inquit, demens? Quò te prava cupiditas tranſverſum rapit? Unus tibi placet, in quo ſceleſtè exerceas arma, cuius penatibus & honoris viciſsitudinem & ſalutem tuam debes? Si in concurſu exercituum fortuitò umbonis mei impulſu proſtratum agnoviſſem, applicatum iam cervicibus, mucronem revocaſſem. Proinde aliam, qua occidas, dextram quære; quoniam mea te ſervare didicit. Dedit utrique cœleſte Numen debitum exitum: ſiquidem in eo prælio Badius obtruncatus eſt: Quinctius inſigni pugnà clarus evaſit.*

Valer. Max.

Optimū poſſe ulciſci, & & nolle.

En tota hiſtoria Davidis, poſtquàm Saul receſsit è latebris. Commodius iudicavit iniuriam ferre, quàm inferre: equidem vincit patientia ad quæ non valent nec arma. Animus indulgentià quietem quærat, quam minimè obtinebit, niſi parcat. *Cum diſcordantibus ante Solis occaſum in pacem redire. Iniuriam non facere, ſed & factam patienter ſufferre:* monet ſuos SS. Benedictus, *Regul. Sanct.* cap. 4. Ibi Gabriel Bugnotius accinit:

S. Bene.

Bugnot.

Non læſam invadat vehemens commotio mentem,
Vindictæ celeres quærere docta modos.
Ante diem clauſum fratri delicta remitte;
Sicque tibi ſperes reconciliare Deum.

Epheſ. 4. 26.

15 Priùs Paulus: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Quieti facta nox: ſtudendum ergo quieti; quæ non fit, niſi iniuriarum oblivione: equidem ni ſit ſtudioſa oblivio, datur ſtudio vindictæ, quod in ſerenitatem debetur ſomnio. Quiete dormiendum, ſed non quietè, ſi corſalium: igitur dum urget ſtimulus læſionis ulcera pectoris, totum tempus requieturi in vindictæ inſanas machinationes. *Habet noctes laborioſas*, & *menſes vacuos*; quandiu typo vindictæ tumuerit pectus: etenim dum vindicta crepera, & præſens offenſionis memoria; fruſtratur cogitatio in meditatam ultionem, ſed dolorem conceptum habet præſentem. Pharmacum ergo vulneri, ante Solis occaſum lædentem amicum facere. In noctem tranquillam, Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Satius eſt, probra, & ſimultates, contemptum & contumelias remittere; quàm pungentibus curis ſolicitare quoquo modo inferre. Voluntarius planè labor, electus dolor; quippe priuſquàm ultio ſumatur, ſi ſumitur, à ſe vindex crebris doloribus & cruciamine plectitur. Si Sol eſt intelligentiæ, idex facultas vigilantis rationis, & ſenaculum ſanæ venerabile mentis; pectus vindictam excutiat, ne Sol mentis & rationis occidat: equidem dum furioſè intenditur vindicatio (cùm fiat ſæpe ex abrupto, ſine iudicio) in quem vehitur ultor, nec ſentit quidem læſionem; ſed ille præ furore, mentis demonſtrat phreneſim, damnum proprium haud proſpiciens, & ſuo ſe telo confodiens. Ad rem Heſius ubi ſuprà, à v. 3.

Iob 7. 3

Utilitas indulgentiæ iniuriarum.

Patientia etiā neceſſaria; ne rumpatur amicitia.

Cauta parum ſi verba tuus tibi dixit amicus,
Flent oculi, vultus deficit, ora tremunt.
Sed magè debueras (quod amor ſuadebat amanti)
Quicquid erat, vultu diſsimulante, pati.
Concordes vos hora etiam ſuprema videbit.
Nec niſi cum ſocio coget amore mori.

Heſius.

DIDASCALIA VI.

Egregia res eſt, mortem condiſcere.

1 HÆC Seneca, *Epiſt.* 26. ubi etiam: *Incertum eſt, quo te loco mors expectet: itaque tu illam omni loco expecta. Qui mori didicit, ſervire dedidicit. Gratias mihi ago, quòd non ſentio in animo ætatis iniuriam, cùm ſentiam in corpore: tantum vitia & vitiorum miniſteria ſenuerunt: viget animus & gaudet, non multum ſibi eſſe cum corpore: magnam oneris partem ſui depoſuit. Exultat, & hunc, ait eſſe florem ſuum.* In quem ergo fructum? Dicit: *Ut ſi quando res exiget, nihil nos detineat nec impediat, quominus parati ſimus, quod quandoque faciendum eſt, ſtatim facere.* Ita debet eſſe Chriſtianorum animus, ut ſine conſcientiæ morſu exultet ad mortem pectus: ſi conditionem humanam comitantur vitia; condiſcere mori, ſine dubio res egregia: equidem per illius contemplationem & examen, moriuntur vitia, ante la-

Senec.

Ante mortem quomodo moriantur vitia?

Idem.

laborantis mortem. *Nemo venientem mortem hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuit*: ſubdit idem, *Epiſt.* 30. Imperatus, mœſtuſque iacet, nec mori didicit: qui tunc incipit vivere, dum incipit mori: igitur haud deſerit voluntariè vitia (quantumvis videatur criminum pœnitentia) in angore & afflictione mortis; ſed deſeritur à vitijs. Unde cùm ab illo momento pendeat animæ momentum vel incommodum; venturæ mortis nobiliſsimum ſtudium: etenim cadente vità, magna & egregia victoria, quod ubi vitia inveniuntur, non appareant ulla vitia.

Haud virtus à vitijs relinquit, ſed relinquere vitia.

S. Bene.

2 *Mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere*: monet ſuos Monachorum Pater & Dux SS. Benedictus, *Regul. Sanct.* cap. 4. Perfectos in inſtituto Monaſtico cupit, & de mortis contemplatione monet: quandoquidem nulla via aptior in perfectionem virtutis, quàm crebra cogitatio futuræ mortis. Illius inſidias exponit in animæ dormientis vigiliam, quippe oportet præmeditari inſidioſam: igitur tunc celeriùs advenit, cùm fugam fingit: ictuſque in vulnus cedit; eo quòd anima illo in articulo extrahitur, ſeu exſpuitur, ſed non deponitur. Hermann. Hugo in *Anim. ſuſpir.* lib. 1. *Gemit.* 7.

Stimulus in culmina virtutis, meditatio mortis.

Herma. Hug.

Sic ego te fictos rebar mihi ducere vultus,
Utque magis ſequerer, fingere velle fugam.
At geritur video, dicto res ſeria bello,
Falſa: nec ut rebar, larva, ſed ira fuit.

Unde mors inſidiatrix?

Acrior enim ictus, quippe animus minimè doli & inſidiarum ſuſpicioſus: maioremque vulnere accipit vexationem; quoniam non cognovit inſidioſam ad ictum, inſidiantem. Non ſolùm ſuſpecta, ſed ante oculos collocanda, quia ſuſpecta: etenim cùm ſuggeſtione criminum formetur dolus, ut in pœnitentiam ſpe futuri temporis, dormiat animus; ſubitò quam à tergo (ſi ventura) cognoſcit, improviſa malignè coram oculis apparet. Hinc SS. Patriarcha ſubdit: *Actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire.* Sanè vigilanter cuſtodiet, qui mortem ante oculos ſuſpectam habuerit. Gabriel Bugnotius ibid. ſuccinit:

S. Bene.

Bugnot

Scilicèt incertæ eſt natura obnoxia morti:
Ergo cuncta tuæ vitæ momenta repende.

Timebit utique vel cogitare peccatum; qui ſuſpicatur mortem exploratricem in ictum: cunctaque adimplebit legis, qui futuram habuerit, ne inſidietur, coram oculis: excitat quippequàm in ſtatus perfectionem, quæ futura inevitabilis, præmeditari præſentem: nemo namque in iudicium iturus, ita ſine iudicio, qui audeat inſtante morte, conſentire peccato.

Cur oportet ante oculos illam habere?

Eccl. 3. 2.

3 *Tempus evellendi quod plantatum eſt*: dicit noſter Pleonaſmus. Satius, tempus ante tempus; ut mors ſit vitalis memorià & non entitate mortis: igitur dum animus ipſa in vita mortem concipit, priuſquàm evellatur vitijs omnibus exaret. Tempus præſens eſt tempus evellendi, ut mors præcognita non ſit mors in vitæ fine; quippe remota ſunt mala, priuſquàm deficeret vita: etenim in morte horror mortis ſeparatur, ſi vita priuſquàm invitè ſic evellatur, evellitur. Eiſdem ferè verbis Stoicus, d. ſubdit: *Si cui contigit, ut illum ſenectus leniter emitteret, non repentè avulſum vitæ ſed minutatim ſubductum; ne ille gratias agere Dijs omnibus debet, quod ſatiatus ad requiem homini neceſſariam, laſſo gratam, perductus eſt?* Non moritur qui iam mortuus: fit dumtaxàt ad æternam vitam tranſitus, in quo ſumma felicitas; quippequàm per mortem finem accepit mortalitas: quod quidem ſine dolore, ultra ſenſum; etenim totum ad requiem, ſenſim & minutim factum. Sophocl. in *Trachin.* à v. 1277. accinit:

Senec.

Mors ſuperatur, ſi concipitur.

Sophoc.

In morte requies malorum:
Hæc finis huius hominis ultima.
Gratum & invitum opus.

Ingenioſè prorsùm. *Opus invitum & gratum.* Invitum, quia mortem præcogitare horret animus. Gratum, quippe labor ante laborem perpeſſus: igitur finem non habet, qui prævenit: & qui moritur quotidiè, non poteſt mori. Dolor morte gravior in meditatione mortis: gaudet animus in conſummatione finis: & ad mortis adventum, mors dicitur opus gratum & invitum; quoniam licèt per violentiam mors ſit extremum malorum, opus utique gratum, quippe malorum extremum: quandoquidem in mortis cruciamine, & ſeparatione vitæ, quaſi nihil cruciaminis; reſpectu moleſtiæ ex meditatione mortis. Unde ſummè gratum, quantumvis opus invitum; quippe in mortis dolore venit ſolatium. Non dicitur *mors hominis ultima finis*, ſed *huius hominis*. Hic homo moriebatur, quotidie vivens. Vivebat quotidiè moriens. Quotidiè ſine morte patiebatur mortem, ſed non experiebatur acerbitatis dulcedinem, ipſo in fine acerbitatis; quippequàm fugiebat finis: & invitum mortis acerbæ tormentum, obſequium appellat gratum: etenim fine mortis remoto, præſentique dolore venturo, in mortis meditatione moriebatur ſine fine. *Non mortem timemus, ſed cogitationem mortis* (ſubdit Stoicus loc. cit.) *tu tamen mortem ut numquàm timeas, ſemper cogita.* Cogitatio mortis ſummum tormentum, atque ſemper cogitandum? Utique ut excuſetur quod videtur ſummum: equidem ſi in utroque plena afflictio, præ vitæ ſeparatione maior mortis meditatio.

Unde mors grata, & acerba.

Senec.

Matth. 26. 38. Marc. 14. 33.

4 Cùm tempus paſsionis Salvatoris adveniſſet; cum tribus ſelectis diſcipulis Patrem oraturus, in ſpecum diſceſsit: & antequàm ingrederetur in certamen, dixit illis: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*: priùſque *cœpit pavere & tædere.* De quo pavet? Si de imminente morte; ipſe in hominis lytrum quærit. Oblatus eſt, quia ipſe voluit. Cuiuſnam tædet etiam amantem cordolij; ut non præ morte videatur oppreſſus acerbitate triſtitiæ? Morte acerbiore quàm mors, qui uſque ad mortem triſtis eſt. Contemplabatur mortem: præſentem habebat eius futuram amaritudinem: & qui ad mortem non pavet, repræſentationis tædet; quoniam morte gravior articuli afflictio; ante articulum mortis, futuræ conſideratio. Cauſa liquet ex contextu. Mortis contemplatio eſt profectò ſpiritalis, mors verò, dumtaxàt corporis: & inter mortis examen & ipſam mortem, ad obiectionem Aſſertor N. expavet, qui mortem ipſam non timet; ut exprimat cordis mœror, quantus abſente morte, ex contemplatione dolor: ſiquidem vulnera ſine vulneribus dolor præſens exulceravit in pœnam, dum pervenit præſens dolor acerbitate uſque in animam. Ex vulnere dolor oritur. Non eſt vulnus, & ſummus dolor exprimitur? Iurè de acerbitate mœret, quippe dolor habetur & non apparet: equidem cùm animam tangat, ut intimiùs atque vehementiùs percutiat; mortis vulnus ampliſsimum ſine morte, quippe dolor ſine vulnere. Ex effectu patet. Obiecta illa in contemplatione fuere, quæ ſuperventura in diriſsima paſsione: quorum cogitatione creſcente in pœnam, & vulnerante animam; *factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Dolor itaque extremus, ſi ex dolore procedit ſudor ſanguineus. Commota næ anima & totà commota, ubi occurrit ſumma pœna, excitata à mortis conſideratione, tot vulneribus adactis, abſque ullo vulnere; quoniam anima ſaucia & integerrimo corporè. Quid inter mortem & mortis cogitationem eſſet diſcriminis, explicatur ex dolore cum varietate certaminis; vulneribus in corpore, in animo ſine vulnere. Unde cùm cruciamen maius, ubi ſanguis & non vulnus; ut prementis anguſtiæ demonſtraret dolorem, cogitatione mortis ſudavit ſanguinem. Agon declaratur ex pœna: *factus in agonia.* In agone ſine mœrore, atque modò ſudat ſanguine? Eſt & ſummum diſcrimen inter mortis repræſentationem & cruciamen: in mortis articulo eſt agon lethali vulnere: ſine articulo, mors acerbior ſine morte. In illo corpus ſanguine manat, in hoccine, tantùm ſudat; quia mors cum vitalitate: eſt agon ſine mortis agone; ſed vulnus animæ ſine corporis vulnere: atque Chriſtus ita oppreſſus ſudat ſanguine; quippequàm ipsà morte maius tormentum patientis, ex cogitatione mortis.

Morte gravior afflictio, ventura conſideratio.

Luc. 22. 44.

Ibid.

5 Occurrit obiter quantus Chriſti erga homines amor, dum urgebat maior dolor. Sudor ſanguineus prodijt ex amoris reſiſtentia; quo probatur victoria & inſignis pugna. Unde Paulus, etſi Hebræis concedat certamen, abnuit ſummam certaminis; dicens: *Nondùm enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis.* A Chriſto ſignatur cum reſiſtentia pugna. *Spiritus promptus eſt, caro autem infirma.* Caro & hominum ingratitudo contendebant adverſus amorem, qui ut vinceret, in hominis gratiam demonſtrabat ſpiritus promptitudinem. Ingratitudo premebat, amor adverſus inſtabat. In adiutorium antiqua pravitas traxit omnium criminum torrentem; verùm aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. Utrinde validiſsimæ acies, ſed phalanges charitatis in pectore validiores; tametſi caro cadere timebat in prælio. Perſtitit dilectio cordis, etſi defecerit caro. Fortiſsima ſanè pugna. Hinc amoris agonia: ſed vicit, quoniam non ſolùm reſtitit uſque ad ſanguinem in fervore conflictionis, ſed uſque in ſudorem ſanguinis. Summi impendij erat vel in ſublimi amore, ingratitudinem & cuncta crimina vincere; quoniam quæ erigebat charitas, demoliebatur iniquitas, & peribat ſalus hominum, modò prævaleret manipulus iniquitatum. Ut hæ caderent, ſumma Chriſti laboris: ſummus labor patet ex ſudore ſanguinis. Unde ut reſtituat gratiam, ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram; quoniam in certamine totum amoris propoſitum, conferre homini ſalutem, quamvis neceſſarium eſſet in pugna, pro victoria ſudare ſanguinem. Ergo in articulum Didaſcaliæ.

Hebr. 12. 4.

Amor Chriſti erga homines eminenter ſublimis.

Laborat uſque ad ſanguinem, ut vincat ingratitudinem.

6 Si propter mortem in angorem factus, maior videtur agon, dum magis atque magis propiat interitus. Nullo modo: ſurgitque validè conſtans, qui dudùm præ moleſtia ſanguine ſudans; quippequàm ſunt vires ad mortis faciem, & deficiunt ad mortis contem.

templationem. Fallitur Euripides in *Alceſt.* dum dicitur ab illo, v. 671.

Euripid

Si enim propè veniat mors,
Nemo vult mori.

Si contemplatus eſſet; dum propè, magis placuiſſet: equidem præſentis mortis inſtantijs, liberaretur à pœnis in cogitatione mortis. Hinc amara mors à Siracide non dicitur amara; ſed tantùm mortis memoria. *O mors, quàm amara eſt memoria tua!* Propter quod unũquodque tale & illud magis. Verùm nequaquàm in contemplatione mortis. Specie ſolent vinci, quæ cedunt patientiæ: diciturque mortis amara memoria quaſi mors præſens non eſſet amara; quippe tanta ex contemplatione mentis amaritudo, ut tormentum advenientis poterit dici dulcedo: equidem ſi mors ſummum dicitur cruciamen; cruciamen menti ex cogitatione articuli ſupra ſummum. Hac de cauſa N. Salvatoris animæ & uſque in mortem triſtitia: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.*

Eccli. 41.1.

Cur mors non amara, cum mortis memoria?

Ubi ſup

Iuvenc.

Tunc angore gravi mœſtus ſic voce profatur:
Triſtia nunc volvens animus mihi pectora turbat.
Morte tenus.

Ut accinit Iuvencus, 4. *Hiſtor. Evangel.* v. 487. Morte tenus. Illuduſque cruciatus. In morte nullus? Summus utique, ſed cum maioris levamine. Mors erit opus conditioni humanæ invitum, verùm menti patientis animæ gratum; igitur mortis advenientis ærumnis, evaneſcent tormenta cogitationis. Rationem exponit Sirachus. *Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum.* Vulnus, maiorque ictus dolorem minoris delet: præſcientia mortis ex cogitatione facit: venit dolore, ſed evaneſcit dolor; quippe iam habetur maior: opuſque dolenti quod videtur invitum apparet gratum; ſiquidem ad dolorem in morte non habet ſenſum. Hinc ſolicitatur mors, ut tantus dolor non ſit: etenim advenientis mortis totum ſummovet dolorem, quæ cogitata præſcientiâ ſopijt ſenſibilitatem.

Eccli. 31.2.

7 Ex articulo præſenti propoſitum totum patet. Aſſertor N. Ieſus, ut vidimus mortem proſpiciens ſudavit ſanguine. Venit hora, & poteſtas tenebrarum, ut quæ ad mortem perducerent, ſubiret dolores vulnerum, cum dedecore & opprobrijs ab inimicis præſidibus cogitatis; dixitque dormientibus diſcipulis: *Venit hora: Surgite, eamus.* Iuvencus, d. v. 512.

Marc. 14.à 41

Iam dormire licet;
Nam venit ecce meum qui dedat in omnia corpus,
Quæ maculata meis imponet factio membris.

Iuvenc.

Vos autem ſtricto, quid me comprehendere ferro,
Fuſtibus & gladijs concurritis? En ego vobis
Occurro.

Vigilantiùs Evangeliſta: *Ieſus itaque ſciens omnia, quæ ventura erant ſuper ſe: proceſsit.* Amor uti vehemens impulit, ut homo citiùs redemptionem haberet, & comprobaretur flamma per vulnera: ſimulque pro dilectis (nequaquàm diligentibus) ſubiret mortem, effunderet totum ſanguinem. Sublimior præ amore, ſignetur Achille; qui ſciens ſe in bello moriturum, aſcendit nihilominùs in bellum, & ſimul in triumphum: equidem amor triumphavit, dum corpus vulneribus adactis in bello corruit. Homer. 13. *Iliad.* v. 663. & Spondan. hìc:

Ioann. 18.4.

Chriſtus occurrit morti, pro inimicorum ſalute

Qui benè ſciens fatum pernicioſum, navem aſcendit.

Homer.

Iam enim inventus eſt, qui intrepidus morti occurreret. Amor depoſcit; ut diximus in expreſsionem eiuſdem amoris, ex Seneca, *Tom.* 5. *T.* 4. *D.* 1. *n.* 8. Videſis.

8 Ergo amore ductus *ſciens Ieſus, quæ ventura erant ſuper ſe, proceſsit.* Dudùm non pavit? *Quidni non timeat, qui mortem ſperat?* ait præf. Stoicus, *Epiſt.* 102. An quia non meruit, qui in hominum vitam & libertatem optavit? Dicit vel Ethnicus, 2. *Silv.* 1. à v. 217.

Senec.

Et optat.

Quicquid habet ortus finem timet. Nos anxia plebes
Nos miſeri, quibus unde dies ſuprema, quis ævi
Exitus, incertum: quibus inſtat fulmen ab aſtris,
Quæ nubes fatale ſonent. At ille
Non timuit, meruitve mori.

Stat.

Non timet mortem, qui mori non timet: nec mori timet, qui mortem haud meruit.

Digna & indigna, proſpera adverſa omnia
(Adverſa quem non vellicant?) cùm ſciat incurrere;
Beata cui eſt vita, valet.

Morell.

Ut ſuccinit Morellus, hìc. Perit enim vitalis halitus, verùm non amoris virtus: equidem ſtrenuè demonſtrat fidem, inquirere non metuere, vinci, ſed vincere mortem. Iuvat ire per ignes, & dare pectus enſibus paratis.

Eius amorem mors non vicit, ſed probavit

Sed timere neminem verus poteſt.
Non trepidat duras res animoſus amor.

Senec.

Exemploque docet tales nos quærere amores:
Tranſilit & fati littora magnus amor.

Ot. Væn

Hæc decerpta ex varijs AA. Vide Senec. in *Medea*, v. 416. Virgil. 6. *Æneid.* v. 444. Propert. 1. *Eleg.* 29. v. 12. Oth. Væn. *Embl.* 51. & 123. ac Camer, 1. *Emblem.* 31. Propoſito igitur.

Qui

9 Qui mortem mœſtitudinis ſpecimine horruit, modò inferendis occurrit? Profectò: *Sciens omnia, quæ ventura erant ſuper ſe, proceſsit.* Si didicit ex his quæ paſſus eſt; necdùm paſſus. Unde ſcivit quæ ventura & omnia: Ex morte iam meditata, cuius cruciamen eum vexavit uſque in ſanguinis ſudorem. Ex paſſa dirà moleſtia, didicit in paſsione quæ ventura, & etiam omnia, ſiquidem omnia, quæ exantlanda uſque in mortem acerbiſsimam crucis, pridem didicerat ex contemplatione mortis. Hinc morti occurrit, ut intenſionem cruciaminum morte levet; quippe opus blandimine crudelitatis gratum, quod vitæ uti adverſum moleſtiſsimum: igitur cùm hic ſemel, ibi ſæpe cogeretur mori; dulce prorsùm, & mortem & morte pati. Mori utique amarum: reſpectivè non acerbum. Unde ſciens omnia, quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & ſe cupientibus obtulit; quippequàm ſi vulnera, ignominia, oprobria modò cum morte vexabant, mori acrioribus tormentis cogitatione didicerat. Nobis ergo exemplum reliquit ad ſenſus, ut mortem ipſi in morte non ſentiamus: etenim ut mors felix ſit, atque vitam regat lex, in mœrore mortis pleniſsimè exultet cor, ac habeat homo exitum omnimodò fauſtum, quem optat momento articuli ad votum; non ſolum in morte, ſed in vita ad ſenſibilia prava ſtudioſè adimit ſenſum.

Unde clarent mortis examine, quæ ſuperventura in morte.

Cur Chriſtus vitæ interitũ accepit uti ſolatium.

10 Mortis, ut vidimus, n. 6. Siracides proponit amaram; ſubditque: *O Mors! bonum eſt iudicium tuum homini indigenti.* Maluend. *Pulchrum, iucundum & dulce iudicium tuum.* Si in morte, ut ita eſt præponit amaritudinem, cur modò eius exponit dulcedinem? Unde pulchritudo, ſi pulchritudinem deſtruit? Unde iucunditas, ſi mœſtitudinem affert? non ſunt contraria, quæ videntur oppoſita in teſtimonio. Aliud de morte, aliud de mortis iudicio; quippe ſummæ iucunditatis & dulcedinis iudicium mortis. Fit igitur hoc iudicium mortis cogitatione, pro voto benè moriendi, ut ſit in gratia & avertatur culpa: ut vitia tradantur letho, antequàm moriatur homo; qui inſtantia eius conſiderationis validè exponitur vitijs. Undè cùm his opprimatur, qui futuræ mortis obliviſcitur, & purus ad amuſsim legis vivat, quem mortis memoria vellicat, ſignatur nihil amarum mortis iudicio, quippe in morte tunc apparet quanta iudicij dulcedo. *Bonum eſt iudicium homini indigenti.* Quiſnam hic dicitur indigus? Qui habet defectus, ſub peccato venundatus. *Vitijs deditus*: ait Palatius, & Ianſenius, *Delirus* Saä. Qui laborat in vita huiuſmodi affectu, indiget mortis iudicio; ne pereat in morte qui ſine ſenſu moritur tranſcurſu vitæ. Ibi tamquàm in ſpeculo explorat, delirum perventurum ad mortem: amplecti ſi non deſiſtit, quam illud uſque ſequebatur voluptatem. Ibi contemplatur pravus, animæ inimicorum inſtructos dolos, in æternam prorsùs ſupplantationem, ni redierit à veterno in ſanam mentem; & pericula æternæ damnationis, ni reſipiſcentiæ vulneribus maturè caverit à periculis: hiſque & alijs indigenti mortis amaræ iudicium, dulce, pulcherrimum, gratum; quoniam peccatori confert gratiam, atque deliro prudentiam.

Eccli. 41.3.

Maluen

Cur conſideratio mortis amariſsimæ dulcis?

Palat. Ianſen. & Saa.

Eius commoda.

11 Delicat Paulus. *Carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs.* Felix næ vita, ubi caro crucifigitur, & viva moritur. In illis qui moriuntur in vita, vivit cum vitijs carnis concupiſcentia; ut ſenſum, quem non habuerunt in vitalitatis tramite, habeant infelices in morte. Haud tunc inutilem pœnitudinem haberent, ſi utilem ante articulum habuiſſent; reſpiciendo in iudicij mortis ſpeculum, ut acquirerent iudicium: equidem cùm hoc vitia inolita ſepeliat, & mentem etiam furentibus conferat (ut avide percupitam iniquitatum dulcedinem, in morte cognoſcant acerbam amaritudinem) in acerbitate amariſsimæ mortis dulces haberent delicias; quippe iam crucifixiſſent vitiorum rabiem & carnis concupiſcentias. Sanè eget, quiſquis in hoc mundo vivit: alij ut peccatores phrenetici: alij ne ſint peccatores. Hi ne cadant, illi ut pœnitentiæ accedant. Indigentibus bonum mortis iudicium, ne redigantur uſque ad mortem indigentium; qua peccatores traduuntur æternæ pœnæ, quia nullus eſt, qui recogitet corde. Qui ſe componunt ad iudicium mortis, ſicut egentes, ſed multos locupletantes: igitur dum mortis acerbitatem in ſpeculo explorarunt; concupiſcentias vitiorum cum carne crucifixerunt.

Galat. 5. 24.

Vitia ſepelit, & furenti mentem confert.

12 Mors hæret in mortis iudicio, ne noceat, nec veniat mors. Difficile prorsùm eſt. In morte evaneſcunt vitia, & ante ſepulchrum ſepelitur etiam in vitia concupiſcentia; igitur deficiunt in homine ſenſus, unde corporis motus. Idem in iudicio mortis, quo fit crucifixio carnis, ne homo moriatur in morte; quia acceſsit cruci: etenim ſi cadaver ſine ſenſu, ſi cadaver ſine motu; in carnis crucifixione iucundum (cum hoc iudicio) ad peccatum, nequaquàm habere ſenſum. *Carnem ſuam crucifixerunt.* Quàm propriè! Quod in morte videtur, crucifixione carnis, iudicio mortis perficitur: igitur

Quare in mortem intentus, dicitur crucifixus?

cùm

cùm deficiat præ formidine à corpore ſenſibilitas; ſicut mortui, ſunt in vita, ad carnis concupiſcentias. Opus elucet iluſtre; ubi continentia confertur crucifixioni. Qui crucifigitur nec manum nec pedem movet, imò nec movere valet. Ubi maior doloris acerbitas; erumpit altæ dulcedinis ſuavitas. Quod invitum ac violentum, patet optabile & gratum. Iam dulcedo, quæ mortis amaritudo crucifixione carnis, in ipſo iudicio mortis: etenim felix undecumque cruciatus, ex quo ad concupiſcentiæ vitia in vivente neque motus. Mortuus eſt? Utique, ſed cum diſcrimine. Carne confixà clavis,

Pſal. 30. 13.

tamquàm mortuus à corde. Non eſt mortuus, ſed eſt *Factus*; & ſine mortis periculo, quia factus mortuus, cruci affixa concupiſcentia, ſine qua nec ulla vitia: diciturque bonum, dulce, pulcrum iudicium mortis, quo caro & concupiſcentia ſunt in afflictione crucis; quippe nequaquàm ex vexatione afflictio, ubi ad vitia ſenſus ineſt ſine ſenſu, atque motus ſine motu. Dicit Philoctetes Ulyſsi apud *Sophocl.* in eo, v. 517. & Morell. loc. cit. *Silv.* Stat. v. 221.

Sophoc.

Olim ferenda fata mortis noveram;
Licet non promulgaſſes: ut anticipem diem,
Fatis ſtatutum; id deputo in lucrum mihi.

13 At quale lucrum? Num vivere in corpore ultra corporis paſsiones, & in carne ſine paſsionibus carnis? Celſius utique: moriendo nimirùm non poſſe mori. Non enim habet in mortem exitus, qui in vitalitate mortuus: igitur in illo videtur ante diem (emortuis concupiſcentijs effrenis carnis, exulibus vitijs quicquid facit in vivos poteſtas mortis. *Qui mente concipit* (ait Stoicus *Epiſt.* 102.) *nullos horret exercitus, nullis ad timorem minis agitur, non terretur tubà*. Quæ tuba in terrorem? Dicit plutarchus in *Caio Gracch.* ad cauſæ alicuius iudicium renuentis examen. *Hunc à maioribus* (inquit) *morem accepimus, ut qui capitalis rei poſtulatus, in iudicio non compareret; manè ad fores eius tibicem acceſsiſſet, eumque tuba evocaſſet.* Unde Ovid. *Epiſt.* 12. v. 144. ait:

Cur mors non timetur, iudicio mortis?

Senec.

Plutarc.

Ovid.

Quo propior vox eſt, hoc mihi peius erat.

Tuba iudicij eſt, ad cuius ſonum, aut clangorem per corporis infirmitatem, quilibet hominum pavet: & eum qui priùs cogitaverat mortem; tuba non terret; quoniam dum occurrit terrificæ tubæ & clangoris argumentum, iudicio mortis, mortis haud formidatur iudicium.

Tuba olim capitis reus vocabatur in iudicium.

Eccli. 41. 5.

14 Monet quò ſuprà Ieſus Sirach. *Noli metuere iudicium mortis*: Ideſt, mortis ſententiam, ut placet ſacris Expoſitoribus. Vocat in iudicium tuba, & iudicium non timendum, quò diſcutienda ſunt acta? Haud formidandum formidabile, quia ſine morſu conſcientiæ. *Si nos metipſos iudicaremus non utique iudicaremur. Nunc* Etiam *iudicium eſt mundi*: & mortis non timendum iudicium; quia iudicandum in morte, mortis meditatione iudicàtum. Non ſolùm iudicium, ſed & mors non formidanda. *Noli timere*, quippe nequaquam timenda: unde S. Franciſcus dicebat: *Benè venias ſoror mors*: apud VVading. *Annal. Minor.* ann. Chriſt. 1226. *num.* 22. Ita Chriſti fatuelus, inter ſapientiores ſapientiſsimus. Lætus iudicem ſuſtinet: & cùm tempus propinquæ mortis advenerit; de gloria retributionis hilareſcit. Unde timoris argumenta, ſi clangit beatitudinem tuba? Unde ergo de morte metus, ſi mortis iudicio animus iam mortem paſſus? Senſùſne inferet dolorem? crucifixione carnis, nec ſpecimen. Iam paſſus mortis iudicio, quæ paſſurus in articulo mortis: quapropter ubi formidabile totum, nil omninò formidandum; quia cogitatus præſcientiæ ſemovit à ſenſu ſenſum. Haud ſentit mortem, vel diram, qui præparatus ad horam. Non timet tubam, quia mors in morte, pridem conſideratà, non eſt. *Mors ultrà non erit: neque luctus, neque clamor: neque dolor erit ultrà.* Unde forma in luctum, ubi iam iudicium factum? Ex ſenſu, doloris cruciatus: unde dolor, ſi abeſt ſenſus? Unde clamor ex tuba, ſi occurrit gloria? Si luctus, dolor, atque clamor ex morte vicina eſt; nihil horum, quia non mors: ſiquidem quicquid in mortis articulo formidabilis cruciaminis, ſopivit omninò prævia contemplatio mortis. Statius lib. 5. *Sil.* 1. à v. 55.

1. Cor. 11. 31.
Ioan. 12. 31.

Mortis iudicio, non eſt iudicium in morte.

Quomodo mors non timenda?

Apocal. 21. 4.

———*Teneantur dura ſororum*
Licia, & exacti ſupereſt pars ultima fili.
———*Heu, Durus fati tenor! Eſt næ quod illi*
Non liceat, quantæ poterant mortalibus annis
Acceſsiſſe moræ.

Statius.

Non moritur morte, qui vivebat carnis crucifixione cadaver. Tuba iudicij non ſonat, cuius nihil ad iudicium. Tulit è vivis amor, quod in alijs facit dolor. Hinc amor ad tubam mortis, qua clangit fama ſurdeſcit.

Amore in Deum, haud formidanda mors.

Verus amor ſurdis auribus eſſe ſolet.
Prorſus ab illius pectore ſuſpicio
Exulat omnis.

Oth. Væn.

Inquit Otho Vænius, *Amor.* Emblem. 34. Cauſam aliò ſignavit Perſius, *Satyr.* 5. v. 96. in noſtrum articulum retorquendam. Timor mortis urget, ſed

Stat contra ratio, & ſecretam gannit in aurè,
Ne liceat facere id quod vitavit, agendo.

Perſ.

Actum

Actum vitavit, dum egit. Tenor fati iam non durus. Non poteſt mori, qui mortuus.

Geneſ. 2. 14.

15 De flumine quarto oriente è Paradiſi fonte, dicit Moyſes: *Ipſe eſt Euphrates.* Quorsùm *Ipſe*, ſi etiam ipſi fluvij ſocij & ab eadem origine? Si inter alios inſignis, unde Lucanus vocat *Magnum*, haud excludit Tigridem.

Lucan.

Quaq; caput rapido tollit cum Trigide magnus
Euphrates, quos non diverſis fontibus edit.

Ita *Pharſal.* 3. v. 256. Unde ergo Euphrates, quaſi *ipſe* non eſſet Tigris, dicitur *ipſe*? Quia Euphrates non immutatur: qua de cauſa à Mario Victore *Geneſ.* lib. 1. v. 299. appellatur *Iuſtus*.

Mar. Vict.

Iuſtior Euphrates omnibus æquè.

In noſtram ergo Didaſcaliam redigamus utriuſque naturam. Utrumque ante mortem ſub terris ſepeliri, & ante mortem mori; diximus, *Tom.* 3. *T.* 3. *D.* 4. *à n.* 4. Hinc præmittit Marius, d. v. 288.

Tigris & Euphrates, antequàm moriantur, ſepeliuntur.

—Rapido percurrens gurgite Trigis,
It comes Euphrati, iuncta quos mole ruentes
Tellus victa cavo ſorbet patefacta barathro.

Idem.

Quid quòd abſorpta utraque flumina ſub terris; quòd mutentur vel non mutentur ante terminum mortis, in noſtram Didaſcaliam? Volupè dicam, ut pateat, quam bonum iudicium mortis, indigentibus iudicio. Homines in mare mortis tamquàm aqua dilabimur. Currimus tamquàm ad mare flumen, indigentes mortis cogitatione, ut lux poſt mortem ſit vitæ; alij ſicut Tigris, & alij ſicut Euphrates. Alij in pœnitentiam, alij in perſeverantiam. Peccatores, in converſionem morum: iuſti in permanentia virtutum; hique dicuntur Euphrates, & illi Tigris (qui ſub terris ipſo in curſu ſepeliuntur, antequàm propter finem ſepeliantur) quia mortis conſideratio iuſtos compellit ſtare adeptis virtutibus, pravos urget mutari in iniquitatibus; factos flumen lachrymarum in virtutum ortum novum. Succinit qui dudùm, à v. 293.

Cogitatio mortis iuſtos firmat, & pravos à vitijs revocat.

—Tigris nigro tamquàm indignatus averno,
Proſilit ætherias motu maiore ſub auras;
Et rurſus ſpelæa ſubit, merſuſque cavernis,
Intùs agit fremitus, & fortior obice factus,
Exit.

Idem.

16 Quid animus iuſti? Manet in virtutum puritate. Licèt inſtet caro cum concupiſcentijs; *Ipſe eſt Euphrates.* Non mutatur, quia vitia crucifiguntur. Quantumvis vellicent hoſtes, *Iuſtior Euphrates.* Configuntur timore carnes, atque timet à iudicijs, in quæ ne timeat incurſionem luctaminis, iuvatur iudicio mortis. Unde inter illecebras immutatus, manet ut inter fluctus ſcopulus. Pes ſtetit in directo; & non timet, quid faciat illi caro. Non timet, quem nihil terret. Unde libertas, dum vitæ captivitas! Tigris finem curriculo noſcit, Sinus Perſicus ſummergit.

———*Flumen pelagi non abnegat undis.*

Lucan.

Ut notat Lucan. d. v. 263. Non ſecùs Euphrates. Imo ſecùs. Non in mare moritur, Currit (ut infit Marius, d. v. 303.)

Donec ſiccus aquis, nomen quoque prodigus ipſum
Conſumat terris, pelagi quod debuit undis.

Mar. Vict.

Ita iuſtus, mortis conſideratione non moritur. *Ipſe eſt Euphrates.* Ecce quomodò moritur iuſtus. Conſumat terris, quam vitam debebat deponere in manus mortis. Iuſtior inſtar Euphratis, haud videt amaritudinem finis; quippe iam mortuus conſideratione mortis; & non habet alium exitum, præterquàm verſus Empyrium. Innuit Seneca ad *Marciam*, cap. 20. *Hæc* (inquit) *ſervitutem invito domino remittit: hæc captivorum catenas levat: hæc è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat: hæc exulibus, in patriam ſemper animum oculoſque tendentibus, oſtendit.* Sic ergo morte ante mortem acceptà, animo & oculis intenditur gloria: ſiquidem cor exitum haud habet ullum, ni verſus cœlum.

Cur & unde iuſtus non moritur morte?

Senec.

17 Porſena Rex Hetruriæ ſepulchri cauſà (uti pridem Reges Ægypti, de quibus fuſè Herodotus, Strabo, & Diodor. Siculus) conſtruxit Italicum labyrinthum, in quo ad fallaciam inextricabiles itinerum ambages, ut occurſu & recurſu in idem & non idem multiplicarentur errores. Agemus in *Ephem.* 7. *Novemb.* & 20. *Decemb.* De fabrica ergo huius ſepulchri in labyrintho præfato, inquit Plin. *lib.* 36. *cap.* 13. *Adèo væſanà dementià quæſiſſe gloriam, impendio nulli profuturo.* Fallitur ſanè iudicio præpoſtero. Superfluum utique iudicabitur opus, ſed non typus. Si tantùm in defuncti gloriam, rectè Plinius fabricam vocat væſanam dementiam; ſicut inter nos plerique abſque ulla mortis cogitatione in die cinerum, portant in capite aut fronte, pulvere mortis futuræ apparentiam, ſed non memoriam; de quo nos, *Tom. ſequenti*, ad illud Iſai. 22. 16. *Excidiſti tibi ſepulchrum.* Verùm ſi labyrinthus pro mortis cogitatione, fatendùm opus inſigne. In labyrintho ſignatur præſens mortalis vita, erroribus pro itineribus vallata, quin per hoſtium animæ artes, exitum habeat niſi de errore in errores, & inexplicabiles, indiſſolubiles; quia inveſtigabiles viæ eius, ſine effugio, etenim labor intùs, uti ludit in voce Picinellus, *Mund. Symbol.* lib. 16. n. 97.

Plin.

Non memoria ſed apparentia cineris, ludibrium memoriæ mortis.

Ve-

Picinell.

———*Verùm ſi laberis intùs;*
Non labyrinthus erit, ſed labor intùs erit,

Dum in labyrintho ſepulchrum, ſymbolum optimum, ne homines errent inter errores vitæ, ſecum habentes cogitationem mortis: equidem cùm hæc arceat volitantes delicias, ac crucifigat carnis hoſtiles concupiſcentias; eſt profectò feliciſsimum, aliud non habere effugium (quia labyrinthus vita) niſi in cœlum. Docuit Dædalus, in labyrintho à Minoe Cretenſi incluſus, ut canit Ovidius, 8. *Metamorph.* fab. 3.

Cur mortis cogitatio comparatur labyrint.

————*Longumque peroſus*
Exilium, tactuſque loci natalis amore,
Clauſus erat pelago. Terras licèt, inquit & undas
Obſtruit; at cœlum certè patet: ibimus illàc.

Ovid.

Idem regerit 2. de *Arte*: vide Natal. Comit. 6. *Mytholog.* cap. 5. & 7. *cap.* 16.

28 Hoc eſt, *Ingredi cum abundantia ſepulchrum*; ut ait Iobus. Felicitas eſt, non efferri, ſed ingredi, ut notetur mortua vita, antequàm conſummata, quo vitia conſumpta, quaſi caro ad concupiſcentias mortua. Unde Sophocles in *Aiac.* v. 1120. ſuccinit:

Iob. 5. 26.

Grave verbum dixiſti, ſi vivis mortuus.

Sophoc.

De quo egimus, *Tom.* 2. *T.* 3. *D.* 9. *n.* 15. & alibi. *Ingredieris in abundantia ſepulchrum.* Maluend. *In gelatione, in ſoſpitate*, ſeu libertate. Totum in fructus meditate mortis, & ſignum felicitatis. *In gelatione*, quippe ad peccatum, quaſi cadaver frigidum. *In ſoſpitate*, quia tunc inter affectus mortuos liber, dum videtur amittere libertatem: igitur ubi non eſt effugium, verſus aulam patet cœlum. Hàc itur ad aſtra, cùm abundantia fructuum ſepellitur vita: & ſimul æterna feliciter invenitur, quæ mortalis habebatur. Accinit Mellius Souſa hìc:

Felicitas huius memoriæ.

Tunc & divitiæ ac felix opulentia rerum
Affluet, & locuples ingrediere ſepulchrum.
Hæc eadem docuit nos experientia. At illa
Cùm ſemel audieris, memor alto in corde repone.

Mell. Souſ.

Hi ſunt, *qui* viventes, contemplatione mortis, *habitant in ſepulchris.* In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem, neque carnis fuerunt milites, confirmati uſque in finem ſine crimine, in die adventus Domini; & cum abundantia virtutum, viriditate ſoliorum, uti lignum cœleſti rore rigatum, in tempore ſiccitatis non ſolicitum, nec aliquando deſinens facere fructum. Qui verò in vita ſepulchrum ſuſque deque faciunt, obliviſcuntur Deum: relinquunt alienis divitias ſuas, & ſepulchra eorum domus illorum in æternum, in labyrinthum, ubi non eſt effugium. *Immortales* (ait Cyprian. de *Aſcenſion. Domin.*) *miſeri vivent: incendia & inconſumptibilis flammæ corpus adlambent: omni tormento atrocior deſperatio, condemnatos affliget: non miſerebitur ultrà Deus: nullum ibi refrigerium, nullum remedium.* Uti in perplexo & reflexo ambagibus labyrintho non eſt exitus, nec lux ulla in libertatem micat; quippe non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat. Tunc conſtabit apud tormenta patientem, quanti momenti didiciſſe, non dedidiciſſe mortem. Totum exprimit & ad unguem Magn. Gregor. *Unuſquiſque* (ait, lib. 25. in *Iob*, c. 6.) *cùm cauſam huius examinis contra ſe aggredi cœperit; ipſe eſt actor, qui exhibet: ipſe reus, qui exhibetur: audit ſe, & qualem fuiſſe ſe meminit: & ipſe qui eſt per ſemetipſum inſequitur illum, qui fuit: atque ab ipſo homine per ſemetipſum adverſus ſe fit quædam rixa in animo, parturiens pacem cum Deo. Cum indiſcuſſa mens relinquitur, in quodam ſenio torporis ſopitur; quia ſui negligens, dum neſcit, ſeneſcit. Cùm verò ſemetipſam quærit, & ſubtiliter pœnitendo ſe diſcutit; ab ipſa hac vetuſtate ſua, lota lachrimis & mœrore incenſa, renovatur: & quæ iam penè inveterata frixerat, per ſubminiſtrata interni amoris incendia, noviter calet. Unde Paulus, uſu mortalis vitæ veteraſcentes diſcipulos admonet, dicens: Renovamini ſpiritu mentis veſtræ. Spiritu* dicit, & ſignat *mentem*; ut intendamus in mortis cogitationem; quia beatus ille ſervus, quem cùm venerit Dominus, invenerit vigilantem. Vigilate. Vigilemus, ut intremus in gaudium; quod Ieſu-Chriſti, Salvatoris N. gratiâ, ſperamus in gloria. Amen.

Pſalm. 87. 7.

Et ob livionis infelicitas.

Tormenta gehennæ.

Cypr.

Gregor. Magn.

FINIS TOMI SEPTIMI.

TESTI-

TESTIMONIA
EXCERPTA E REGULA
S. P. N. BENEDICTI.

PROLOG. *Ad te ergo nunc meus ſermo dirigitur, quiſquis abrenuncians proprijs voluntatibus, Domino Chriſto, vero regi militaturus,* &c. T. 9. D. 1. n. 4. *Apertis oculis noſtris ad Deificum lumen, attentis auribus audiamus, divina quotidie clamans quid nos admoneat, vox,* &c. T. 3. D. 4. n. 18. *Hæc complens Dominus expectat nos quotidie his ſuis ſanctis monitis factis nos reſpondere debere.* T. 5. D. 4. n. 1. *Ideò nobis propter emendationem malorum, huius dies vitæ ad inducias relaxantur, dicente Apoſtolo: An neſcis, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* T. 2. D. 2. n. 11. T. 5. E. n. 13. & D. 4. n. 1. *Dum adhuc vacat, & in hoc corpore ſumus, & hæc omnia per hanc lucis uſuram vacat implere; currendum, & agendum eſt modò, quod in perpetuum nobis expediat.* T. 10. D. 4. n. 11.

Cap. 1. *In plumbi naturâ molliti, adhuc operibus ſervantes ſæculo fidem mentiri Deo per tenſuram noſcuntur.* T. 1. D. 1. n. 4. & 5. T. 3. D. 1. n. 12. *Pro lege eis eſt deſideriorum voluptas: cùm quicquid putaverint, vel elegerint, hoc dicunt ſanctum; & quod noluerint, putant non licere.* T. 1. D. 3. n. 1. T. 10. D. 1. n. 2. *Ad Cœnobitarum fortiſſimum genus.* T. 4. D. 7. n. 5.

Cap. 2. *Tantùm liber erit, ſi inquieto, vel inobedienti gregi paſtoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earum actibus univerſa fuerit cura exhibita, paſtor earum in iudicio Domini abſolutus, dicat cum Propheta Domino: Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veritatem tuam & ſalutare tuum dixi: ipſi autem contemnentes ſpreverunt me.* T. 1. D. 4. n. 13. *Tunc demum inobedientibus curæ ſuæ ovibus pœna ſit eis prævalens ipſa mors.* Ibid. & T. 7. D. 6. n. 15. *Ergo cùm aliquis ſuſcipit nomen Abbatis, duplici debet doctrinâ ſuis præeſſe diſcipulis: ideſt, omnia bona, & ſancta factis ampliùs quàm verbis oſtendere.* T. 5. D. 3. n. 6. *Non ab eo perſona in Monaſterio diſcernatur. Non unus plus ametur, quàm alius; niſi quem in bonis actibus aut obedientia invenerit meliorem.* T. 2. D. 5. n. 11. *Sub uno Dominò æqualem ſervitutis militiam baiulamus.* T. 3. D. 8. n. 10. *Ergo æqualis ſit ab eo omnibus charitas: una præbeatur in omnibus ſecundum merita diſciplina.* T. 2. D. 6. n. 10. *Miſcens temporibus tempora, terroribus blandimenta, dirum Magiſtri pium Patris oſtendat affectũ.* T. 6. D. 5. num. 2. T. 8. D. 1. n. 19. *Indiſciplinatos, & inquietos debet duriùs arguere; obedientes autem, & mites, & patientes, ut in melius proficiant, obſecrare: negligentes autem & contemnentes, ut increpet, & corripiat, admonemus.* T. 6. D. 5. n. 2. *Neque diſſimulet peccata delinquentium; ſed mox ut cœperint oriri, radicitus ea, ut prævalet, amputet.* T. 6. D. 4. n. 9. *Sciat, quàm difficilem, & arduam rem ſuſcepit; regere animas, & multorum ſervire moribus.* T. 9. D. 8. n. 4. *Alium quidem blandimentis, alium verò increpationibus, alium ſuaſionibus, & ſecundum uniuſcuiuſque qualitatem, vel intelligentiam, ita ſe omnibus conformet, & aptet; ut non ſolùm detrimenta gregis ſibi commiſſi non patiatur, verumetiam in augmentatione boni gregis gaudeat.* T. 8. D. 1. n. 19. *Ante omnia, ne diſſimulans, aut parvipendens ſalutem animarum, ſibi commiſſarum.* T. 6. D. 4. n. 11. *Sciat quia ſuſcepit animas regendas, & præparet ſe ad rationem reddendam: & quantum ſub cura ſua fratrum ſe habere ſcierit numerum; agnoſcat pro certo, quia in die iudicij ipſarum omnium animarum redditurus eſt Domino rationem ſine dubio, addita & ſuæ animæ; ita ſemper timens futuram diſcuſſionem paſtoris de creditis ovibus; cùm de alienis ratiocinijs cavet, redditur de ſuis ſolicitus.* T. 6. D. 2. n. 9. *Cùm de admonitionibus ſuis emendationem alijs ſubminiſtrat, ipſe efficitur à vitijs emendatus.* Ibid. n. 13. & T. 3. D. 3. n. 6.

Cap. 4. *Abnegare ſemetipſum ſibi, & ſequatur Chriſtum.* T. 1. D. 5. à n. 14. *Corpus caſtigare: delicias non amplecti: ieiunium amare.* T. 3. D. 1. n. 17. *A ſæculi actibus ſe facere alienum.* T. 5. D. 7. n. 11. T. 6. D. 7. n. 16. *Dolum in corde non tenere: pacem falſam non dare.* T. 2. D. 4. n. 14. *Iniuriam non facere, ſed & factam patienter ſufferre.* T. 10. D. 5. n. 14. *Non eſſe ſomnolentum: non pigrum.* T. 3. D. 1. n. 17. *Non murmuroſum: non detractorem.* T. 7. D. 6. n. 1. *Diem iudicij timere: gehennam expaveſcere.* T. 10. D. 4. n. 13. *Vitam æternam omni concupiſcentia ſpiritali deſiderare.* T. 3. D. 4. n. 18. *Mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere.* T. 10. D. 6. n. 2. *Actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire.* Ibid. *Lectiones ſanctas libenter audire.* T. 3. D. 4. n. 1. *Orationi frequenter incumbere.* Ibid. *Mala ſua præterita cum lachrymis, vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri.* T. 2. D. 3. n. 10. *Deſideria carnis non perficere.* T. 3. D. 1. n. 17. *Zelum, & invidiam non habere.* T. 7. D. 1. n. 11. *Cum diſcordantibus ante Solis occaſum in pacem redire.* T. 10. D. 5. n. 14.

Cap. 5. *Non ſolùm ore, verùm in corde ſi murmuraverit,* &c. T. 7. E. n. 26.

Cap. 7. *Si ſummæ humilitatis volumus culmen attingere, & ad exaltationem illam cœleſtem, ad quam per præſentis vitæ humilitatem aſcenditur, volumus velociter pervenire; actibus noſtris aſcendentibus, ſcala illa erigenda eſt,*

eſt, quæ in ſomno Iacob apparuit, per quam ei deſcendentes, & aſcendentes Angeli monſtrabantur. Non aliud ſine dubio deſcenſus ille, & aſcenſus à nobis intelligitur, niſi exaltatione deſcendere, & humilitate aſcendere. T.9.D.5.n.16. *Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in voluntatibus ſuis.* T.10.D.1.n.6.& 10. *Cavendum ergo ideo malum deſiderium, quia mors ſecus introitum delectationis poſita eſt.* T.4. D.6.n.3. T.8. D.4.n.22. *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* T.4. D.6.n.3. *Ne nos declinantes in malum, & inutiles factos aliqua hora aſpiciat Deus, & parcendo nobis in hoc tempore (quia pius eſt, & expectat nos converti in melius) dicat nobis in futuro: Hæc feciſti, & tacui.* T.1. D.3.n.18. *Nihil agat Monachus niſi quod communis Monaſterij regula, & maiorum cohortantur exempla.* T.7.D.6.n.9.

Cap.18. *Nimis iners devotionis ſuæ ſervitium oſtendunt.* T.3.D.2.n.18.

Cap.19. *Pſallite ſapienter: ſic ſtemus ad pſallendum, ut mens noſtra concordet voci noſtræ.* T.3. D.2.n.3.& 18. *Cum humilitate, & reverentia: cum omni humilitate, & puritatis devotione ſupplicandum: non in multiloquio, ſed in puritate cordis, & compunctione lachrymarum nos exaudiri ſciamus: ideo brevis debet eſſe, & pura oratio.* T.3. D.2. n.2.6.& 15.

Cap.22. *Cultellos ad latus non habeant, dùm dormiunt.* T.2.E.n.40.

Cap.27. *Noverit enim ſe infirmarum curam ſuſcepiſſe animarum; non ſuper ſanas tyrannidem.* T.9.D.7.n.9.

Cap.28. *Ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.* T.10.D.2.num.14.

Cap.52. *Oret non in clamoſa voce, ſed in lachrymis, & intentione cordis.* T.3.E.n.18.

Cap.58. *Super eum (Novitium) omninò curiosè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum quærit, ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, ad opprobria.* T.10. D.2.n.8.

Cap.64. *Vitæ merito, & ſapientiæ doctrina eligatur qui ordinandus eſt, etiamſi ultimus fuerit in ordine Congregationis; quod ſi etiam omnis Congregatio vitijs ſuis conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa aliquatenùs in notitiam Epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinet ille locus, vel Abbatibus, aut vicinis Chriſtianis claruerint; prohibeant pravorum prævalere ſententiam.* T.6.D.5.n.12. *Ordinatus autem Abbas cogitet ſemper quale onus ſuſcepit.* T.6. D.2.n.12. *Oderit vitia, diligat fratres. In ipſa autem correctioni prudenter agat, & ne quid nimis.* T.8. D.1.n.17.& 18. *Ne dùm nimis cupit eradere æruginem frangatur vas.* T.9. D.7.n.15. *Non dicimus, ut permittat nutriri vitia; ſed prudenter, & cum charitate ea amputet, prout viderit cuique expedire.* Ibid.n.9. *Non ſit turbulentus, & anxius: non ſit nimios, & obſtinatus: non zelotypus, & nimis ſuſpicioſus; quia numquàm requieſcet.* T.6. D.2. n.12.

Cap.65. *Scandala nutriunt, & diſſenſiones.* T.6. D.3.n.10. *Hinc ſuſcitantur invidiæ, rixæ, detractiones, diſſenſiones, & exordinationes.* Ibid.

Cap.72. *Sicut eſt zelus amaritudinis malus, qui ſeparat à Deo, & ducit ad infernum, &c.* T.7.D.1.n.11.

INDEX

INDEX

LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ, ET QUÆSTIONUM LITTERALIUM, quæ excitantur hoc Tomo Septimo.

T. *indicat Tautolog.* E. *Litteræ Expoſitionem.* D. *Didaſcaliam.* N. *Numer. marginal.*

Geneſis.

Cap.1.v.3. *FIAT lux: & facta eſt lux.* In ſubiecto, vel ſine ſubiecto? T.3.D.5.n.3.& 6. T.9.D.4.num.11. Quomodò corpus lucis ſine corpore? n.10. Quomodò cùm corpore, & ſine corpore? T.3. D.5.num.9. Cur in primo die lucis creatio? T.1.D.7.n.5. Ex quo facta lux? T.3.D.5.n.5. Cur Hebr. *Erit lux*, ſi iam facta? T.6.à n.5.

V.4. *Vidit Deus lucem quòd eſſet bona.* Cur bona plauditur, & in quo bona? T.3.D.5.à n.3.

Ibid. *Diviſit lucem à tenebris.* Cur ipſa lux non removit? T.6.D.3.n.7. Cur Sol diviſit, & lux prima expellere non valuit? n.8.

V.5. *Factumque eſt veſpere, & manè dies unus.* Quid ni primus? T.5.D.5.n.16.

V.12. *Lignum faciens fructum ſecundùm ſpeciem ſuam.* Quinam fructus aliter ac ſpecies? ibid.

V.14. *Fiant luminaria in firmamento cœli.*

V.15. *Ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram.* Ut quid terram, & non cœlum? T.6.D.5.n.3 Cur dicitur, *In firmamento*, & *Fiant*? n.4.

V.16. *Luminare minus, ut præeſſet nocti.* An in novilunio Luna creata? T.1.D.7.n.11.& 13.

V.17. *Ut lucerent ſuper terram.*

V.18. *Et præeſſent diei, ac nocti.* Quare Luminaria cum duplici huiuſmodi munere? T.6. D.5.n.3.& 5.

Cap.2.v.1. *Igitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum.* Quid orbis ornatus, & omnis? T.8.E.n.25.

V.7. *Formavit igitur Dominus Deus hominem::: & factus eſt homo.* Ut quid, ſi iam formatus? T.1.D.4.n.2.

V.8. *Plantaverat Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio.* Quomodò à principio, ſi tertia die formatus? T.1.D.7.n.2.

V.14. *Ipſe eſt Euphrates.* Cur dicitur ipſe? T.10. D.6.à n.15.

V.21. *Immiſit ſoporem in Adam: cùmque obdormiſſet, &c.* Qualis hiccine ſopor? T.2.E. n.23.& 26. Quare ſuppoſito ſopore; dicitur, *Cùm obdormiſſet*? n.27.

V.25. *Erat uterque nudus.* Quomodò poſt peccatum cognoverunt, & non pridem? T.9. D.1.à n.14.

Cap.3.v.8. *Cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis.* Quare dicitur, Dei exaudita vox, ſi nihil protunc locutus? T.8.D.1.n.12. Ut quid Dominus ambulabat, & non ſedebat? ibid.

Ibid. *Abſcondit ſe Adam, & uxor eius.* Quidùm ſe abſconderunt præ pudore, ſi iam induti? T.9.D.1.n.15.

V.9. *Ubi es?* Cur Angelum deſertorem non inquirit, & quærit hominem? T.7.D.3.n.11.

V.21. *Fecit Dominus Adæ, & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Ut quid veſtivit, ſi habebant iam in veſtem perizomata? T.9. D.1.n.15.

V.24. *Eiecit Adam.* Cur illi conceditur ſæculum, quaſi dos fœminæ? T.5.D.7.n.12.

Ibid. *Collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium.* Quare flammeum, ſi ſufficit gladij ferrum? T.3.D.6. num.18.

Cap.4.v.8. *Adverſus fratrem ſuum Abel, & interfecit eum.* Unde dolor innocentis acrior, à fratre, vel à morte? T.5.D.5. num.10.

V.10. *Vox ſanguinis fratris tui clamat.* Quænam à ſanguine vox? T.9.D.2.à n.10.

V.26. *Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Quodnam nomen? T.4.D.7.n.20. Cur omiſſum, & ſub Seth, & ſub Adam? ibid.

Cap.6.v.2. *Videntes filij Dei.* Qui filij Dei dicantur? T.1.E.n.29.

Cap.8.v.21. *Nequaquàm ultra maledicam terræ propter homines: ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua: non igitur ultra percutiam.* Qua lege modò parcit ob eandem cauſam, qua pridem mundum punivit? T.7.D.3. num.12.

Cap.13.v.8. *Ne quæſo ſit iurgium inter me, & te.* Cur ſenex Abram cedit iuveni; dùm ſignatur dextra, & ſiniſtra? T.6.E.n.4.

Cap.15.v.7. *Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum.* An ex Urbe, vel ex igne? T.9. D.3.n.16.

Cap.19.v.24. *Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem à Domino de cœlo, & ſubvertit civitates has.* Cur ergo in ſupplicium dicitur, *Igitur Dominus*? T.8. D.2.n.14. Quare igne de cœlo, & non ex barathro? ibid.& T.10.D.4.n.7.

V.26. *Verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Cur plectitur? T.4.D.6.n.14. Cur vertitur in ſal? num.16.

Cap.20.v.2. *Soror mea eſt.* Unde Sara ſoror Abrahæ? T.1.E.n.46.

V.12. *Filia patris mei, & non filia matris meæ.* Quo ſenſu, & veritate? ibid.n.46.

Cap.28.v.11. *Tulit de lapidibus, qui iacebant.* Quare v.18. tantùm dicitur unus lapis? T.3.D.6.n.4.

V.17. *Non eſt hìc aliud, niſi domus Dei, & porta cœli.* Unde huiuſmodi cogitationis ratiocinium? ibid.

Cap.29.v.11. *Elevata voce flevit.* Quænam fletus vox, & quare flet in articulo gaudij? T.4.D.7.à n.6.

Cap.30.v.33. *Reſpondebit michi cras iuſtitia mea.*

a Quid